

MGA MACABEO

2

Ang ikaduhang basahon sa mga Macabeo, dili sumpay sa una.

Samtang ang 1 Macabeo kasaysayan sa kalisdanan sa mga Judio, sa tinibuok ug balansi nga paghulagway, ang 2 Macabeo, nagpunting sa panghitabo nga usahay sukupan og mga komentaryo ug kasugiran – diin gipalutaw ang mga paglaom ug mga pag-antos sa gilutos nga mga magtotoo. Dili kaayo makaikag sa mga batid sa kasaysayan kining ikaduhang basahon, apan bisan pa ini, importanti gihapon kaayo sa Biblia, tungod sa mas lawom nga panglantaw ini bahin sa pag-antos ug kamatayang ingon nga hustisya sa Dios. Kining basahon, sama sa Daniel ug Kaalam, unang nagpadayag sa pagtoo bahin sa pagkabanhaw sa mga patay.

Unang sulat alang sa mga Judio sa Ehipto

1^{•1} Mga pangumosta sa among kaigsoonan, ang mga Judio sa Ehipto, gikan sa ilang kaigsoonan, ang mga Judio sa Jerusalem ug sa kayutaan sa Juda. Hinaot nga anaa kaninyo ang kalinaw ug kalipay. ² Hinaot nga ang Diyos magpuno kaninyo sa tanang kaayohan ug mahinumdom sa kasabotan uban ni Abraham, Isaac ug Jacob, ang matoohon niyang mga sulugoon. ³ Hinaot nga maghatag siya kaninyong tanan og gugma sa pag-simba niya ug sa pagsugot sa iyang kabubut-on uban sa dakong kahinangop ug andam nga espiritu. ⁴ Hinaot nga buksan niya ang inyong kasing-

kasing aron mamati sa iyang balaod ug kasuguan ug mohatag kaninyo sa kalinaw. ⁵ Hinaot nga mopatalinghog siya sa inyong mga pag-ampo ug magkig-uli kaninyo ug dili mobiya panahon sa katalagman. ⁶ Mao kini ang among giampo alang kaninyo karon.

⁷ Sa tuig 179, samtang si Demetrio pa ang hari, kaming mga Judio nagsulat kaninyo sa panahon nga lisod kaayo ang mga pagsulay nga among gisagubang niadtong mga tuiga. Nagsugilon kami: “Gibudhian ni Jason ug sa iyang mga kauban ang kawsa sa Balaang Yuta ug sa Gingharian. ⁸ Gisunog nila ang ganghaan sa Templo ug gipaagas ang dugo sa mga inosenti.”

Apan nag-ampo kami sa Ginoo ug iya kaming gidungog. Karon naghalad kami dili pa lang dugay og sakripisyo nga may

• 1.1 Kining bahina sa unang sulat ikatandi sa atong panghinaot: “Bulahang Bag-ong Tuig.”

Ang mga Judio sa Palestina nagsulat ini human nila mapukan ang mga malupigon; dihang hapit na sila magsaulog sa pangilin sa Paghinlo sa Templo nga ilang nailog gikan sa kamot sa mga kaaway, ilang gipahibalo ang natibulaaq nga mga katilingban sa mga Judio sa Ehipto.

Kining sulat naghigot sa mga hulungihong: usa ini mao ang bahin sa Arka sa Kasabotan (nga nabungkag sa pagkapukan sa Jerusalem

sa tuig 587). Ilang giingon nga nakuha ni sa mga Judio ug ilang gitagoan. Buot lang dinging ipadayag ang dakong pagtoo sa katawhan; nga walay butang nga gihimo sa Diyos sa ilang ginikanan nga mawala.

Matngoni ang 2:13-15. Ang giasoy dinhi (nga dili kaayo kasaligan) mokompleto sa mabasa nato sa 1 Kro 29:29-30; 2 Kro 9:29; 16:11... Esd 7:25-26; Ne 8; mahitungod sa pagkahimo sa mga dugokang basahon sa Biblia. Kining basahona gihimo ni Esdras ug dili ni Nehemias.

harina sa trigo; gidagkotan na usab ang mga suga ug nagbutang ug pipila ka pan. ⁹Busa, nagsulat kami kaninyo pag-usab aron magsaulog kamo sa Pangilin sa mga Tolda sa bulan sa Caslev sa tuig 188.

Ikaduhang sulat alang sa mga Judio sa Ehipto

¹⁰ Ang mga lumulupyo sa Jerusalem ug sa Juda, ang ilang mga senador ug si Judas, ngadto kang Aristobulo, ang magtutudlo ni Hari Tolomeo, nga kaliwat sa mga pari nga gihilogan, ug ngadto sa mga Judio sa Ehipto: mga pangumosta ug panghinaot sa kalamboan.

¹¹ Diha nga giluwasa kami sa Diyos sa mga dagko ug piligrosong kahimtang, nagsalamat kami kay mitabang siya kaniamo batok sa hari mismo. ¹² Giabog sa Diyos ang nakig-away sa Balaang syudad. ¹³ Miadto ang ilang pangulo sa Persia kauban ang ingon nga dili mabuntog nga kasundalohan, apan ang kaparian ni diosa Nanea nagbutang ug laang alang kanila ug gipamatay sila sa iyang templo.

¹⁴ Si Antioko ug ang iyang mga kauban miabot sa maong dapit aron kunohay makigminyo sa diosa, apan ang tinuod, gusto nilang ilogan ang daghang bahandi sa Templo isip bogay sa kaminyoon. ¹⁵ Gipagawas sa kaparian ni Nanea ang mga bahandi ug si Antioko misulod sa balaang lawak uban ang pipila ka sakop. Apan sa didto na sila sa sulod gitrangkahan dayon ang templo ¹⁶ ug gibuksan ang sikretong pultahan sa may kisame ug gibato ang didto sa ubos hangtong nga nudugmok ang ilang pangulo ug ang iyang mga kauban. Unya, gipikaspikas ang ilang mga lawas, gilunggoan sa ulo ug gipanglabay sa atua sa gawas. ¹⁷ Niining tanan, hinaot nga ang atong Diyos dayegon kay iyang gitugyan ang daotan sa kamatayon.

¹⁸ Kay hapit na man kami magsaulog sa paghinlo sa Templo sa ika-25 ka adlaw sa Caslev, alang kanamo maayo tingali nga pahibaw-on kamo aron makasaulog sa Pangilin sa mga Tolda. Sa ingon, inyong mahinumdoman ang pagpakita sa kalayo diha nga si Nehemias, ang nagtukod sa Templo ug sa altar, naghalad ug mga sakripisyo. ¹⁹ Dihang gipalagpot ang atong kagikanan ngadto sa Persia, usa ka matoohong pari nagkuha ug kalayo gikan sa altar ug gitago sa hilom sa lungag sa usa ka atabay nga naughan. Gibantayan pag-ayo ang maong dapit nga nagpabiling wala masayri ni bisag kinsa.

²⁰ Nanglabay ang daghang katuigan pag-abot sa panahon nga gimbut-an sa Diyos. Si Nehemias, nga adunay sugo gikan sa hari sa Persia nagpadala sa mga kaliwat sa kaparian nga nagtago sa kalayo aron pangitaon kini. ²¹ Apan, matud pa nila

wala sila makakaplag sa kalayo, hinunoo, nakakita silag espesong tubig. Busa, nagsugo kanila si Nehemias pagkuha niini aron dad-on kaniya.

Dihang andam na ang sakripisyo sa altar, gisugo ni Nehemias ang kaparian pagbisibis niadtong espesong tubig sa kahoy ug sa mga gipatong nga ighahalad. ²² Gibuhat kini ug wala dangtig dugay, ang adlaw nga hisalipdan sa panganod, misidlak. Sa kalit, misilaob ang dakong kalayo sa altar ug nakuratan silang tanan.

²³ Samtang gisunog ang sakripisyo, ang kaparian ug ang tanang nanambong nagduyog sa pag-ampo. Ang manabtan si Jonatan, samtang si Nehemias ug ang tibuk pundok ang nanubag. ²⁴ Kini ang ilang pag-ampo:

“Ginoong Diyos, Magbubuhay sa tanan ug maluluy-on, ikaw lang ang maayong hari, ²⁵ ikaw lang ang manggihatagon, makataronganon, gamhanan sa tanan ug walay kinutoban. Ikaw nga nagluwas sa Israel sa daghang katalagman, ikaw nga nagpili sa among kagikanan ug nagpabalaan kanila, ²⁶ dawata kining sakripisyo sa ngalan sa tibuk mong katawhan nga Israel. Panalipdi ang imong kaliwatan ug himoang balaan.

²⁷ Tigoma ang among nagkatibulaag nga katawhan, hatagi sa kagawasan kad-tong naulipon sa ubang nasod, ilingi ang imong mata sa mga tinamay ug gidaug-daog aron mahibalo ang mga pagano nga ikaw ang among Diyos. ²⁸ Ipatagamtam ang tumang kasakit kad-tong nagdaug-daog, nag-insulto ug nagtamay kanamo. ²⁹ Itanom ang imong katawhan sa dapit nga imong gipabalaan sumala sa giingon ni Moises.”

³⁰ Nag-awit ang kaparian sa alawiton ³¹ ug dihang nahurot na ang sakripisyo nagsugo si Nehemias nga ibubo ang salin sa espesong tubig sa pipila ka dagkong bato. ³² Gituman kini ug misilaob ang kalayo, apan ang iyang kadan-ag dili makatupong sa kalayo nga atua sa altar. ³³ Mikaylap ang balita sa maong hitabo ug gitaho kini sa hari sa Persia mahitungod sa espesong tubig nga gigamit ni Nehemias ug sa iyang mga kauban pagsunog sa sakripisyo ug napalagan sa dapit diin ang kalayo gitagoan sa gipalagpot nga kaparian. ³⁴ Busa, human sa pakigsusi niining hitaboa nagmando ang hari nga koralon ang maong dapit ug gihimo kining dapit nga balaan.

³⁵ Nanghatag ang hari sa espesong tubig sa iyang magustohan, kinsa mabalos usab paghatag kaniya ug mga gasa. ³⁶ Si Nehemias ug ang iyang mga kauban nagtago sa maong dapit “Nefar” sa ato pa, “Paghinlo” apan wala madugay gitawag kini sa kadaghanan ug “Nafta”.

2¹ Nakit-an sa mga sinulat nga si propeta Jeremias nagsugo sa mga gipalagpot pagdala sa kalayo, sumala sa gisaysay na. ² Human niya gikahatag ang Balaod gipahimangnoan sila nga dili kalimtan ang kasugaoan sa Diyos ug dili matintal sa diyos-diyos nga salapi ug bulawan inubanan sa ilang dayandayan. ³ Nagsulat siya kanila og daghang susama nga mga butang, ug nagtambag nga dili wad-on ang ilang gugma alang sa Balaod.

Ang gitooan sa kadaghanan

⁴ Giingon usab niining mga sinulat sa kanhiyang panahon nga si propeta Jeremias, aron matuman ang kabubut-on sa Diyos, nagsugo nga ang Arka sa Kasabotan ug ang tolda niini iyang dad-on. Mitungas siya sa bukid nga kaniadto gitungas usab ni Moises diin naaninaw niya ang yuta sa saad. ⁵ Didto nakakaplag si Jeremias sa usa ka langob, diin gidala niya ang sudlanan, ang tolda nga nagtabon niini ug ang altar sa insenso. Unya, gitabonan niya ang agianan og daghang bato.

⁶ Pipila sa nagsunod kaniya mibalik aron pagbutang og timailhan, apan wala na kini matultoli.

⁷ Pagkahibalo ni Jeremias, gipangasab-an sila ug giingnan: “Walay makatultol niining dapita hangtod nga ang Diyos maluoy sa iyang katawhan nga nagkatibulaag ug tigomon sila. ⁸ Unya, ang Ginoo nagbutyag pag-usab niining mga butanga ug ang iyang kahimayaan makita sa panganoan sama nga nakita kini sa panahon ni Moises ug ni Solomon samtang nangaliyupo siya sa Diyos nga moanha ug mobalaan sa iyang balay.”

⁹ Gisaysay usab ining mga sinulat kon giunsa ni Solomon, inaghat sa iyang kaalam, paghalad og sakripisyo isip pagbalaan ug paghunan sa templo. ¹⁰ Ingon nga ang kalayo mikanaog gikan sa langit pinaagi sa pag-ampo ni Moises aron paghurot sa mga hinalad ug ang mismong biktima nga gisakripisyo, pinaagi usab sa pag-ampo ni Solomon, mikanaog ang kalayo gikan sa langit ug gisunog ang mga hinalad. ¹¹ Natuman ang gisulti ni Moises: Kay wala man kan-a ang halad alang sa sala, gihurot kini sa kalayo. ¹² Gisaulog usab ni Solomon ang Pangilin sulod sa walo ka adlaw.

¹³ Mabasa pod kini sa mga sinulat ug handomanan sa panahon ni Nehemias. Gisaysay didto nga si Nehemias nagtukod og tigomanan sa mga basahon. Nakakuha siyag mga basahon nga may kalabotan sa mga hari ug mga propeta, ang gisulat ni David ug ang mga sulat sa mga hari mahitungod sa paghalad.

¹⁴ Sa samang paagi, si Judas nagtigom sa tanang basahon nga gipanghatag tungod sa atong giantos nga mga gubat. Kini karon ania na kanato. ¹⁵ Busa, kon ugaling nanginahanglan kamo bisag unsa niini kuhaa lang diri, bisag kinsa kaninyo.

¹⁶ Nag-ingon kami nga hapit na namo saulogon ang pangilin sa paghinlo sa Templo. Maayo nga magsaulog usab kamo niining pangilina, ¹⁷ kay ang Diyos nagluwas sa tibuk katawhan ug iyang giuli ang yuta sa matag usa. Gitugot niya nga mabawi nato ang gingharian, ang Templo ug ang pagsimba nga gihalad kaniya diha sa maong templo, ¹⁸ sumala sa gisugo sa iyang Balaod. Sa dili madugay maluoy ra kanato ang Diyos sumala sa atong gilaoman ug siya mismo motigom kanato gikan sa nagkalainlaing lugar ngadto sa Balaang Dapit, kay iya tang giluwat sa daghang katalagman ug iyang gihinloan kining dapita.

Ang pasiuna sa magsusulat

¹⁹ Ang sugilanon ni Judas Macabeo ug sa iyang mga igsoon gisulat ni Jason sa Cirene nga nagsaysay sa panghitabo sa paghinlo sa Templo sa Diyos, sa pagbalaan sa altar, ²⁰ sa mga gubat batok kang Antioko Epifanes ug sa iyang anak nga si Eupator, ²¹ ug ang langitnong timailhan nga nagdapig sa nakig-away nga maisogon ug madaogon alang sa Judaismo. Bisan tuod og dyotay ra sila, giluwat nila ang tibuk nasod ug gipalayas ang pundok sa mga langyaw. ²² Nabawi nila ang Templo nga inila sa tibuk kalibotan, giluwat ang siyudad ug gipabalik ang mga balaod nga diriyot mapapas kay ang Diyos sa iyang kayayo naluoy man kanila. ²³ Kining tanang gisulat ni Jason Cirene sa lima ka basahon. Among gipaningkamotan nga hubiton lang sa usa ka basahon. ²⁴ Nasayod kami nga kining basahona adunay daghang kaayong materyal ug nga maglisod pagsabot sa maong kasaysayan bisan ang maninguha tungod sa kadaghan sa panghitabo. ²⁵ Busa, gituyo namo ang paghan-ay niini sa paagi nga makalingaw sa mobasa, sayon kayong mahinumdoman ug makahatag og kaayohan.

²⁶ Alang kanamo nga nangabaga niining bug-at nga buluhaton sa pagsugilon nga tinggob o minubo dili kini sayon, busa, nangingkamot kami, ²⁷ sama sa nag-andam og kombira, aron mahimuo ang tanan. Apan,

sama kanila nga nag-andam sa kombira, among kabubut-on ang pagsagubang niining buluhatona aron lang mahimuot ug uban. ²⁸ Busa, gisalig namo sa magsusulat sa kasaysayan ang paghatag sa tanang detalye ug igo lang mohubit sa yanong paagi niining dakong gimbuhaton.

²⁹ Sama nga ang arkitekto sa bag-ong balay manggilabot sa tibuok trabaho sa pagtukod, samtang ang pintor ug ang nag-dayandayan igo lang mobuhat sa gikinahanglan sa ilang trabaho, mao usab kini alang namo. ³⁰ Ang pagtuki sa mga detalye ug paghisgot sa mga punto nga tukbilonon iyaha sa magsusulat sa kasaysayan. ³¹ Apan alang sa naningkamot paghimo og mubong asoy, ang buluhaton mao ang minubo nga pagsaysay, dili ang paghan-ay sa tibuok nga sugilanon sa panghitabo ug kamatuoran.

³² Atong sugdan ang pagsaysay nga walay daghang hisgot sa nasugilon na kaniadto, kay binuang man ang taas nga pagpasabot sa pasiuna kon sa ingon maputol ang pagsaysay sa sugilanon mismo.

Si Heliodoro misulay pagkawat sa mga bahandSimoi sa Templo

3 ¹ Samtang ang Balaang syudad nakatagamtam sa tumang kalinaw ug ang kasugoan hingpit nga gituman tungod sa kaminud-anon ug sa kaligutgot sa tanang daotan ni Onias, ang Labawng Pari, ² miabot ang panahon nga ang Labawng Pari nahimong dato kaayo tungod sa mga mahalong regalo gikan sa mga hari, nga nagpasidungog sa Balaang dapit. ³ Bisan gani si Seleuko, ang hari sa Asia, nagbayad sa galastohan sa seremonyas sa paghalad gikan sa kaugalingong panudlanan. ⁴ Apan usa ka ginganlag Simon, pari sa tribu sa Bilga ug tigdumala sa Templo, nagkabangi sa Labawng Pari kay iya mang giangkong ang pagsusi sa mga merkado sa syudad nga iyang katungdanan. ⁵ Apan dili siya makabuntog kang Onias. Busa, miadto siya kang Apolonio sa Tarsus, ang gobernador sa Celesiria ug Fenecia ⁶ nga iyang gitahoan mahitungod sa panudlanan sa Jerusalem. Puno kini sa dili maihap nga bahandi, ug adunay dakong kantidad nga walay labot sa galastohan nga gikinahanglan sa sakri-

piyo. Kining tanan sayon kaayong ibalhin pinaagi sa kasugoan sa hari.

⁷ Nakigtagbo si Apolonio sa hari nga gisugilanin niya bahin sa bahandi nga iyang nahibaw-an. Gipadala sa hari ang iyang tigdumala nga si Heliodoro uban ang sulat nga nagtahas kaniya pagbalhin sa maong bahandi. ⁸ Mipanaw dayon si Heliodoro ug nagpakaaron-ingnon nga moduaw sa Celeseria ug Fenecia, apan ang iya gayong tuyo mao ang pagtuman sa mando sa hari.

⁹ Pag-abot niya sa Jerusalem giabiabi siya sa katawhan sa syudad ug sa Labawng Pari nga iyang gisugilanin sa taho nga nadawat. Gibutyag niya ang hinungdan sa iyang pag-anha ug nangutana siya sa Labawng Pari kon tinuod ba ang taho. ¹⁰ Gipatin-aw sa Labawng Pari nga adunay deposito nga ilaha sa mga byuda ug ilo. ¹¹ Ang uban iyaha ni Hirkanon, anak ni Tobias, tawo nga naghupot og taas nga katungdanan ug nalambigit niining bakak nga pasangil. Ang tanan sa panudlanan mokabat sa 400 ka salapi ug 200 nga bulawan. ¹² Sa kataposan, gitataw ni Onias nga dili mahimong ilaron ang misalig sa Balaang Dapit ug sa linis nga dignidad sa templo nga gipasidunggan sa tibuok kalibotan.

¹³ Apan gisunod ang kasugoan sa hari, si Heliodoro namugos nga itugyan ang tanang bahandi ngadto sa hari. ¹⁴ Busa, sa adlaw nga gitakda sa pag-imbentaryo sa panudlanan, dihay dako kaayong kagubot sa syudad. ¹⁵ Ang mga pari nga nagsul-ob sa ilang bisti nga gibalaan nagtindog atubangan sa altar ug nangaliya sa Diyos: Siya nga naghatag og balaod pagdumala sa mga deposito kinahanglan nga manalipod niini karon alang sa tanan nga nagdeposito.

¹⁶ Walay makatan-aw sa nawong sa Labawng Pari nga dili matandog. Ang iyang pamayhon ug kaluspad nagpaila sa dakong kahingawa sa iyang kalag. ¹⁷ Nagpasulabi ang iyang kahad-

lok nga nakapakurog sa tibuok lawas gikan sa ulo ngadto sa tiil; nagpakita sa kasakit sulod sa kasingkasing alang sa nagtan-aw kaniya. ¹⁸ Nagkaguliyang ang katawhan og panggawas sa ilang pinuy-anan aron moduyog sa pag-ampo kay ang Balaang Dapit hapit na mapanamastamasan. ¹⁹ Ang kababayen-an nga nag-tapis lang og sako nagpunsisok sa kadalanan. Ang mga batan-ong babaye nga wala pa tugti paggawas sa kadalanan, nang-gawas sa ilang pinuy-anan, nanagan hangtod sa ganghaan ug ang pipila nanaka sa paril; ang uban nanungaw sa mga bintana. ²⁰ Silang tanan miisa sa kamot sa langit sa hiniusang pag-ampo. ²¹ Makapatandog kaayong tanawon ang panon sa katawhan nga nag-iyahay lag hapa sa yuta ug ang Labawng Pari napuno sa tumang kahingawa.

²² Samtang nag-ampo sila sa Ginoo nga Labing Gamhanan aron panalipdan ang mga deposito sa Templo ug maampingan alang sa nagtugyan niini sa Labawng Pari, ²³ gisugdan ni Heliodoro ang iyang gimbuhaton sumala sa gikauyonan na.

²⁴ Duol na siya sa nahimutangan sa panudlanan uban ang iyang mga batabata diha nga ang Ginoo sa mga espiritu ug kagahaman mipadayag og dako kaayong tilimad-on sa ingon nga ang tanang nanguban kang Heliodoro nalisang sa gahom sa Diyos. Nawadan sila sa kalig-on ug kaisog. ²⁵ Nagpakita kanila ang mga kabayo nga adunay nindot kaayong renda ug makalilisang ang nagkabayo. Isog kaayo silang midasmag kang Heliodoro ug gipatiran siya sa pangunahang tiil. Ang nagkabayo nagsul-ob sa kotamayang bulawan. ²⁶ Nakita usab nila ang duha ka batan-ong lalaki, kusgan ug ambongan nga nindot kaayog pamisti. Nagtindog sila sa isigkakilid ni Heliodoro ug walay puas ang paglatingo kaniya, nagpungasi ug walay sipyat ang bunal.

²⁷ Natumba si Heliodoro ug nawadan sa panimuot unya, gisakwat siya sa mga kauban ug gipahigda sa lantay. ²⁸ Gidala siya sa gawas nga walay umoy bisan na lag pagtabang sa kaugalingon, siya nga sa pipila ka gutlo nga milabay mapagarbohon kaayong misulod sa Templo uban sa ginsakpan ug batabata. Tataw kaayo sa matag usa kanila ang gahom sa Diyos. ²⁹ Tungod sa diyosnong gahom si Heliodoro naamang ug wala nay paglaom sa iyang kinabuhi. ³⁰ Niining tungora, ang mga Judio nagdayeg sa Ginoo nga naghimaya sa Balaang Dapit. Ang Templo nga sa pipila ka gutlo nga milabay napuno sa kalisang ug kahadlok, karon nagsugwak sa kalipay ug kamaya tungod sa dili kasagarang tili-mad-on nga nakita nga iya lang sa Diyos.

³¹ Unya, pipila sa mga kauban ni Heliodoro nagpakiluoy kang Onias nga mangaliyupo sa Labing Halangdon aron ihatag ang grasya sa kinabuhi kang Heliodoro nga nag-ungaw sa kamatayon. ³² Ang Labawng Pari sa iyang bahin, nahadlok nga ang hari magduda sa mga Judio nga naghimo sa daotang nahitabo kang Heliodoro busa, naghalad sila og sakripisyo aron maluwas ang maong tawo.

³³ Samtang ang Labawng Pari naghalad sa sakripisyo sa pagbayad sa mga sala, ang mao gihapong mga batan-ong lalaki nga nagsul-ob sa samang pamisti nagpakita kang Heliodoro. Nagtindog sila sa iyang atubangan nga nagkanayon: "Pasalamati si Onias, ang Labawng Pari, kay pinaagi kaniya ang Ginoo naghatag kanimo sa grasya sa kinabuhi. ³⁴ Alang kanimo nga gisilotan pinaagi sa langitnong kasugoan, ipahibalo sa tanan ang kadako sa gahom sa Diyos." Human makasulti, nangawala sila.

³⁵ Busa, si Heliodoro naghalad og sakripisyo sa Ginoo ug dugay nga nag-ampo kaniya nga nagluwas sa iyang kinabuhi. Nanamilit siya kang

Onias ug uban sa mga batabata mibalik sa hari. ³⁶ Didto gisugdan niya ang pagmatuod sa mga binuhatan sa La-bing Halangdon nga Diyos nga nakita sa kaugalingong mata.

³⁷ Nangutana ang hari kang Heliodoro kinsa ang ikapadala sa Jerusale-
m aron matuman ang napakyas niyang tuyo. Mitubag si Heliodoro: ³⁸ “Kon aduna kay pipila ka kaaway nga gusto mong laglagon, ipadala siya didto ug makita nimo inigbalik niya nga maayo silang pagkabun-og, kana kon makabalik pa sila, kay tinuod gayod nga anaa ang diyosnong gahom nianang dapita. ³⁹ Siya mismo nga nagpuyo sa langit nagbantay ug nanalipod nianang dapita, patyon ang magpasipala niini.”

⁴⁰ Mao kini ang nahitabo kang Heliodoro ug ang pagluwas sa Arka.

4¹ Ang Simon nga gihisgotan sa unahan, mao ang nagtaho mahitungod sa mga bahandi sa Templo, ug nagluib sa iyang nasod. Nagsulti siya og ngil-ad bahin kang Onias, nga iyang gipasanginlan nga naglaraw og daotan batok kang Heliodoro ug nga siya ang hinungdan sa tanang kagubot. ² Nakaako pa gani siya pagpasangil kang Onias nga nakigsabot kuno aron makigbatok sa nasod. Si Onias pa gayod nga usa ka maayong magtatatabang sa syudad, tigpanalipod sa iyang kaubanan ug masinaboton nga nagtuman sa mga balaod. ³ Ang panagbangi tali sa duha hila-bihang nakaulbo hangtod nga ang mga kauban ni Simon nakahimo na og mga krimen.

Kulturanhong krisis

⁴ Napamatud-an ni Onias ang mga piligro nga nalambigit niining bug-at nga panagparang. Bisan gani si Apolonio nga anak ni Menesteeo, ang gobernador sa Celesiria ug Fenecia, nag-aghat kang Simon pagbuhat og daotan. ⁵ Busa, si Onias miadto sa hari dili aron pagpasangil sa iyang katagilungsod kon dili, alang sa kaayohan sa tibuok nasod. ⁶ Iyang nakita nga dili mahimo ang pagpatunhay sa kali-

naw ug pagpahunong sa mga binuang ni Simon kon dili manggilabot ang hari.

• ⁷ Sa kamatayon ni Hari Seleuko, ang iyang anak, si Antioko nga gitawag og Epifanes, mipuli sa trono. Apan si Jason, ang igsoon sa Labawng Pari nga si Onias miilog sa maong katungdanan. ⁸ Sa iyang pagpakigsulti sa hari, si Jason misaad pagbayad og 360 ka salapi ug 80 ka bula-wan gikan sa nagkalainlaing kinitaan. ⁹ Misaad pa siyag dugang nga 150 kon tugtan siya pagtukod og himnasyo ubos sa kaugalingong pagbuot nga adunay sentro alang sa kalamboan sa kultura sa mga batan-on ug kon ang balaod sa pagkalungsoranon sa Antioquia magamit usab sa mga lumolupyo sa Jerusalem.

¹⁰ Ubos sa pagtugot sa hari ug ginamit ang maong gahom sumala sa iyang gimbut-an nagsugod dayon siyag awhag sa katagilungsod pagsa-gop sa nabatasan na sa mga Griyego. ¹¹ Gipaundang niya ang mga pribilhiyo nga gihatag sa mga hari alang sa mga Judio pinaagi ni Juan, ang amahan ni Eupolemo nga nagmugna sa panaghigalaay ug panagsinabtanay tali sa mga Romano ug mga Judio. Giwagtang niya ang mga paagi sa pagpuyo nga subay sa balaod ug nagpasiugda siya og bag-ong kustombre nga supak sa Balaod.

¹² Busa, gitukod dayon niya ang himnasyo ubos sa kota ug giawhag ang mga hamiling batan-on nga magbaton og edukasyon sumala sa pamaagi sa mga Griyego. ¹³ Ang pagano nga pamaagi nasabwag tungod sa implowensya ni Jason, nga namatudang tawong walay hinungdan ug walay pagtoo sa Diyos inay Labawng Pari.

• **4.7** Kining tekstoha klarong naghulagway sa pagsulod sa Griyegong kultura. Angayan ba ning tan-awon nga timaan sa kauswagan o sa kulturanhong dominasyon? Basahag unsay gipamulong bahin ini sa 1 Mac 1:4. Kay mas naumul man pag-ayo ang kaparian, silay

unang naapektohan ining kulturanhon ug espirituhangon krisis. Dimalas lang ang mga Judio sa panahon sa maong krisis, nagpasulabi ang pamolitika ug ang personal nga interes sa pagtudlo sa ilang mga pangulo sa tinoo-han.

Ang nauso mao na ang kustombre sa Griyego, ¹⁴ ug ang mga pari nawadan sa gana pag-alagad sa altar. Gitalik-dan nila ang santwaryo ug gipagsagdan ang sakripisyo. Kon magsugod na ang bangga sa paglabay ug platong puthaw managan dayon sila ngadto sa estadyom aron mosalmot sa mga dula nga gidili sa Balaod. ¹⁵ Wala na nila hatagig bili ang mga kustombre sa katigulangan, apan gihatagag taas kaayong pagtagad ang mga kustombre sa mga Griyego.

¹⁶ Tungod niini, sila mismo nahimutang sa lisod nga kahimtang kay ang ilang gihimong sumbanan kansang kustombre buot nilang sun-on ila diay nga mga kaaway ug nagdaugdaug kanila. ¹⁷ Dili sila makasupak sa diyosnong mga balaod nga walay silot sumala sa gipakita sa mosunod nga mga hitabo.

¹⁸ Samtang nagpadayon ang dakong dula nga himoon matag lima ka tuig didto sa Tiro uban sa Hari, ¹⁹ ang ngil-ad nga Jason nagpadalag “Lung-soranon sa Antioquia” gikan sa mga lumolupyo sa Jerusalem isip iyang tinugyanan. Iyang gipadala kanila ang 300 ka drakma nga salapi nga gigahin alang sa sakripisyo kang Heracles. Pag-abot sa embahador, nakahukom sila nga dili angayang gastohon ang maong salapi sa sakripisyo busa, gipalabi nila ang paggasto niini sa laing butang. ²⁰ Sa pagbuot sa gipadala, ang salapi nga gastohonon alang sa sakripisyo kang Heracles, gigamit sa pagtukod sa barko alang sa gubat.

²¹ Si Antioko nagpadala kang Apolonio, anak ni Menesteo sa Ehipto isip tinugyanan atol sa seremonyas sa pagkahari ni Filometor. Apan pagkasayod ni Antioko nga si Filometor iyang kaaway sa politika nabalaka si Antioko sa kaugalingong kasigurohan. ²² Busa, mibiya siya sa Jope ug miadto sa Jerusalem diin nahinangop pagdawit kaniya si Jason ug ang tibukok katawhan sa syudad. Pagsulod niya naninggit sila ug mga pagdayeg ug nagdalag mga sulo. Unya, nangadto sa Fenecia uban ang iyang mga tropa.

²³ Human sa tulo ka tuig si Jason nagpadala kang Menelao, igsoon ni Simon nga nahisgotan sa unahan, aron magdala sa kwarta ngadto sa hari ug maghimog mga lakang sa pakigsabot mahitungod sa mga mahinungdanong butang uban sa hari. ²⁴ Nagpaila si Menelao sa kaugalingon ngadto sa hari nga nadani sa iyang barog isip tawong may awtoridad. Busa, nadawat niya ang katungdanan sa pagka Labawng Pari. Misaad siya paghatag og dugang nga 300 ka salapi labaw sa gihatag ni Jason. ²⁵ Human niya madawat ang mga dukumento mibalik siya isip pangulong pari-bisan dili siya angayan sa maong katungdanan. Ang anaa ra kaniya mao ang kaisog sa bangis nga tigdaugdaog o sa hayop nga ihalas. ²⁶ Ug si Jason nga nangillog kaniadto sa katungdanan sa iyang igsoon, karon siya na usab ang gillogan. Busa, mikagiw siya sa yuta sa Ammon.

²⁷ Si Menelao naghupot sa iyang katungdanan, apan wala siya mobayad sa kantidad nga iyang gisaad sa hari. ²⁸ Wala giha-pon siya mobayad bisag gipaninglan siya ni Sostrate, ang nagmando sa kota nga gitugyanan sa hari pagpangolekta sa kintaan. Tungod niini, gipatawag silang duha sa hari. ²⁹ Gibilin ni Menelao ang iyang igsoon, si Lisimako, iyang kapuli ug si Sostrate nagbilin kang Crates, ang nagmando sa mga Chipriota.

Ang pagpatay kang Onias

³⁰ Sa laing bahin, nangalsa ang mga lumolupyo sa Tarso ug Malo kay ang ilang mga syudad giregalo sa hari kang Antioquia, ang iyang puyopuyo. ³¹ Miadto dayon ang hari aron mabalik ang kahusay ug kalinaw samtang iyang gibilin si Androniko, usa sa iyang ministro nga mopuli kaniya. ³² Naghunahuna si Menelao pagpahimulos sa maong higayon. Busa, iyang gikawat ang pipila ka mga sudlanang bulawan sa Templo ug giregalo kang Androniko. Ang uban iyang gibaligya sa Tiro ug sa kasikbit nga mga syudad.

³³ Diha nga nakahupot na si Onias og tataw kaayong kamatuoran sa giubhat ni Menelao, midangop siya sa Dafre duol sa Antioquia. Santwaryo kini diin nakasiguro siya nga walay daotang mahitabo kaniya. Didto, iyang gisumbong si Menelao sa daotang binuhatan. ³⁴ Tungod niini hilom nga nakigkita si Menelao kang Androniko ug giaghat niya nga patyon niini si Onias. Miadto si Androniko kang Onias nga nakom-bensi niya sa mga bakak nga pasalig ug nadani kini paggula sa santwaryo bisag aduna kini pagduhaduha. Unya, sa walay pagpanumbaling sa hustisya gipatay ni Androniko si Onias.

³⁵ Karon dili lang ang mga Judio kon dili, ang katawhan sa nagkalainlaing nasod

nangasuko ug nagsubo sa dili makataron-ganong pagpatay sa maong tawo. ³⁶ Pag-balik sa hari sa rehiyon sa Celesiria, ang mga Judio sa Jerusalem uban ang mga Griyego nga nangitag hustisya nangadto ug nakigkita kaniya ug nangreklamo tungod sa pagpatay kang Onias.

³⁷ Natandog ang hari ug nasubo. Gani nakahilak man siya diha nga iyang nahinumdoman ang tibuok nga pagkatawo ug ang dungganong kalihokan sa namatay. ³⁸ Napungot siya kang Androniko ug diha-diha iya kining gipalagpot sa katungdanan. Unya, nagmando siya paghubo kang Androniko sa harianong bisti ug iya kining gisisi. Gidala niya si Androniko libot sa syudad hangtod nga gipatay. Ang Diyos nagpahamtang kaniya sa angay nga silot.

³⁹ Si Lisimako nga gipaluyohan ni Menelao nakahimog matampalasong tulis sa Templo sa Jerusalem. Sa nahibaw-an na sa katawhan, nangalsa sila batok kang Lisimako nga nakakuha ang daghang butang nga bulawan gikan sa syudad. ⁴⁰ Pagkakita ni Lisimako nga nangalsa ang katawhan ug nagdilaab sa tumang kasuko, gisangkapan niya ang mokabat sa 3,000 ka lalaki ug gisugdan ang makalilisang nga panghulga. Gitudlo niya nga pangulo sa maong pundok si Arurano nga usa ka tigu-lang, apan dili utokan. ⁴¹ Samtang giataki ang katawhan sa pundok ni Lisimako, mibalos usab sila pinaagi sa pagpamunit ug mga bato, mga bunal. Gitigom nila bisan ang mga abo sa ilang duol ug gilabay ang tanan batok sa mga sakop ni Lisimako. ⁴² Niining paagiha, daghan ang nasamdan, nangamatay ang pipila ug nanagan ang uban. Ang tulisan sa Templo nga si Lisimako gipatay duol sa panudlanan sa mga bahandi.

⁴³ Tungod niining hitaboa gipasaka ang sumbong batok kang Menelao. ⁴⁴ Dihang miabot ang hari sa Tiro, ang tulo ka lalaki nga gipadala gikan sa konseho sa mga pangulo sa Jerusalem nagsugilon kaniya sa kabangis ni Menelao. ⁴⁵ Nakita ni Menelao ang iyang kaparotan busa, nagsaad siya ug dakong kantidad kang Tolomeo anak ni Dorimenes, nga isuborno aron ang hari modapig kaniya.

⁴⁶ Dihang migawas na ang hari aron makahanggab ug lab-as nga hangin sa lawak-hukmanan, misunod si Tolomeo sa mao kunohay nga katuyoan. Samtang sila rang duha nakombensi niya ang hari pag-usab sa hunahuna. ⁴⁷ Busa, gibale wala sa hari ang tanang pasangil batok kang Menelao, ang tinubdan sa tanang kagubot. Samtang ang nagsumbong kang Menelao gi-hukman sa kamatayan. Ang walay swerteng tulo ka lalaki dili unta mahukman sa ingon bisag bangis nga luog ang maghuhu-

kom. ⁴⁸ Busa, ang nanalipod sa kawsa sa syudad, sa katawhan ug sa mga balaang butang gipapatay dayon.

⁴⁹ Apan pipila sa taga Tiro napungot sa maong krimen. Tungod niini nag-andam sila ug harianong lubong alang sa tulo ka biktima sa malupigong gamhanan. ⁵⁰ Apan tungod sa kahakog sa mga nagdumala, si Menelao nagpabilin sa iyang katungdanan ug misamot ang iyang kadaotan ug nagpa-dayon ang iyang kabangis sa kaugalingong katawhan.

Nanulis si Antioko sa Templo

5¹ Niining panahona nangandam si Antioko sa ikaduhang pagsulong sa Ehipto. ² Dul-an sa 40 ka adlaw nakita sa tibuok syudad ang nagdinaganay sa kahanginan nga nagkabayo, nagsul-ob ug bulawan; ³ mga tropa nga nagdala ug mga espada nga inibot na sa sakuban. Naka-⁴pwesto sila sumala sa han-ay sa gubat, pagsulong ug pagdasdas sa nagkalainlaing bahin, mga taming nga nagsangka, daghang bangkaw, udyong, kanyon, ang pagpanidlak sa gipanul-ob nga bulawan ug nagkalainlaing klase sa taming. ⁵ Ang matag usa nag-ampo nga kining maong talanawon tilimad-on sa umaabot nga maayong panghitabo.

⁶ Anaay mikatag ang istoryang bakak nga kuno si Antioko patay na, si Jason nagtigom ug mokabat sa 10,000 kabalakin-an ug naglusad og hinanali nga pag-ataki sa syudad. Ang mga tropa nga nagbantay sa paril nanalipod sa syudad, apan dihang nakuha na kining bahina nahulog ang tibuok syudad sa kamot ni Jason samtang si Menelao nagtago sa kota duol sa bungtod sa Templo. ⁷ Bangis kaayong gipamatay ni Jason ang iyang katagilungsod. Wala niya maamgohi nga ang iyang kadaogan batok sa kaugalingong nasod dako kaayong kaparotan. Nagtoo kaha siya nga midaog siya sa iyang mga kaaway, apan ang tinuod kini sila kaugalingon niyang katawhan. ⁸ Wala siya magpabilin sa gahom ug wala siyay laing nakuha gawas sa kaugalingong kaulawan ug napugos na usab siya pagkagiw sa yuta sa Ammon. ⁹ Sa kataposan, namatay siya nga alaot kaayo. Gipasakaan siyang sumbong kang Aretas, ang hari sa mga Arabe. Naglayaslayas siya sa nagkadaiyang syudad, gigukod sa tanan, tinamay isip kriminal sa balaod ug gikapungtan isip mamumuno sa iyang nasod ug katagilungsod. Gipalayas siya sa Ehipto. ¹⁰ Siya nga nagpalayas ug daghan gikan sa ilang mga nasod namatay usab nga layas. Nakaabot siya sa Lacedemonia sa paglaom nga makadagop didto kay may pagkaparyenti man ang ila ug atong katawhan. ¹¹ Siya ang hinungdan sa daghan nga wala ikalubong.

Namatay usab siya nga walay nagbangotan alang kaniya, walay seremonyas sa paglubong, walay lugar alang kaniya sa lubnganan sa iyang katigulangan.

Paglutos ni Antioko

¹¹ Sa naabot na sa hari ang balita sa maong hitabo nagtoo siya nga nangal-sa na ang tibuok Juda. Misilaob siya sa tumang kasuko ug gibiyaa niya ang Ehipto ug mipadulong sa Jerusalem aron pag-ilog ini. ¹² Nagmando siya sa kasundalohan pagpamatay nga walay kukaluo'y sa tawo nga ilang masugatan ug pagpanglunggo sa ulo sa nanago sa ilang kabalayan. ¹³ Batan-on ug tigulang gipatay. Kalalakin-an, kababayan-an ug kabataan gipamatay, ang mga masuso ug ang mga ulay gipangdulak sa espada. ¹⁴ Sulod sa tulo lang ka adlaw may 80,000 ka biktima, 40,000 ang nahanaw sa pagpatay ug sama usab ang gidaghanon sa mga gibaligya nga ulipon. ¹⁵ Wala pa matagbaw si Antioko niini. Misulod siya sa labing balaan nga Templo sa tibuok kalibotan, tinultolan ni Menelao, ang traydor sa balaod ug sa nasod.

¹⁶ Pinaagi sa hugaw niyang kamot gihak-gom ni Antioko ang mga sagradong butang ug gikuha ang hinatag sa ubang hari isip regalo alang sa himaya ug dungog sa templo. ¹⁷ Apan sa iyang pagbuhat og sama kamapangahasong butang, si Antioko wala makaamgo nga ang Diyos maoy nagtugot pagpanamastamas sa syudad, aron pagsilot sa mga lumolupyo kay ang ilang kasal-anan nakapasuko kaniya.

¹⁸ Kon dili pa unta makasasala ang syudad, si Antioko gilatigo na sa panahon sa iyang pagsulod sama ni Heliodoro kaniadto, ang gipadala ni Seleuko aron pagtulis sa panudlanan sa bahandi. Nagbasol usab unta siya sa iyang kawalay ulaw. ¹⁹ Apan ang Diyos wala magpili sa katawhan alang sa Templo, gipili niya ang Templo tungod ug alang sa katawhan.

²⁰ Busa, ang Templo miambit usab sa kasakitan sa katawhan ingon nga usa kini sa iya unyang kabag-ohan sa umaabot. Sama nga gibiyaa kini sa Diyos sa panahon sa napoypoy na ang kasuko sa Labing Halangdong Diyos.

²¹ Gidala ni Antioko ang 1,800 ka salapi nga iyang gitulis gikan sa Templo ug nagdali pagbalik sa Antiokia. Mapagarbohon kaayo siya; sa iyang hunahuna makahimo na siya paglawig sa yuta ug paglakaw sa dagat. ²² Sa iyang pagbiya, nagbilin siyag mga ministro aron pagdaugdaog sa atong kaliwat. Sa Jerusalem iyang gitudlo si Felipe, kagikan sa Frigio nga labaw kamangtas ang kinaiya kay sa nagtudlo kaniya sa katungdanan. ²³ Iyang gibilin si Androniko sa Gerizim. Gawas pa, diha si Menelao nga labaw kaniyang tanan ang kayugot batok sa katagilungsod. Kining tawhana naghambin, dulot sa bukog, og kayugot sa kagsoonang Judio.

²⁴ Gipadala usab ni Antioko si Apolonio uban ang 22,000 ka sundalo ug gimandoan sila paglunggo sa ulo sa kalalakin-an ug pagbaligya sa kababayan-an ug kabataan. ²⁵ Miabot siya sa Jerusalem uban kunohay sa ngalan sa kalinaw, apan diay naghulat lang siya hangtod sa gibalaang adlaw sa pahulay sa Diyos. Unya, iyang gipakuratan ang mga Judio samtang nagpahulay sila. Nagmando siya sa iyang kasundalohan paghimo og parada militar. ²⁶ Iyang gipatay ang tanan didto sa gawas nga nanan-aw sa pasundayag. Unya, nagdinaganay sila sa kadalanan ug gipatay sa mga sundalo ang daghang katawhan.

²⁷ Si Judas Macabeo hinuon didto sa disyerto uban ang lain pang siyam ka lalaki nga nagpuyo sama sa mga ihalas nga mananap. Ang ilang gikaon mga hinlo nga utanon ra kay dili sila buot mokaon og hugaw nga unod sa mananap.

Unang mga biktima sa paglutos

6¹ Dili magdugay, human niadtong panghitabo, nagpadala ang hari og hamtong nga Ateniense aron pugson ang mga Judio pagbiya sa balaod sa ilang kagikanan ug pagpuyo sukwahi sa balaod sa Diyos.² Nanamastamas usab sila sa Templo sa Jerusalem ug naghalad niini alang sa diyos sa Olimpo. Sa managsamang paagi gusto sa hari nga ilang ihalad ang templo sa bukid sa Gerizim alang sa maabiabihong diyos sumala sa kagustohan sa mga lumolupyo niadtong dapita.

³ Nakapasamot kini sa kadaot. Alang sa tanan nahimo kini nga hilabihan kalisod ug dili na maantos.⁴ Gipanamastamasan ang Templo sa mga seremonyas sa mga pagano nga nangadto aron magpahimulos sa mga puta nga ilang gigamit sa dapit nga gibalaan. Labot pa, nagdala sila sa Templo og mga butang nga wala itugot sa Balaod.⁵ Ang altar napuno sa mga halad nga hugaw ug gidili.⁶ Wala na pod itugot ang pagsaulog sa adlaw nga gibalaan alang sa Diyos ni pagtuman sa nabatasan sa atong kagikanan ni pagpaila sa kaugalingon isip Judio.⁷ Apan sukwahi niini, napugos sila pinaagi sa pait nga panginahanglan pagsaulog sa adlawng natawhan sa hari uban ang binulan nga sakripisyo.

Inig-abot sa pangilin ni Dionisio, gipugos sila pagsunod sa parada ug paggamit sa mga koronang bulak.

⁸ Tungod sa sugyot sa mga lumolupyo sa Tolemaida, usa ka kasugoan ang gipadala sa mga kanait nga syudad nga Griyego, nga nagmando nga

parehason nila pagtagad ang mga Judio nga nagpuyo didto ug pugson pag-apil sa mga sakripisyo.⁹ Ang dili mosagop sa batasan nga Griyego lunggoan sa ulo. Busa, tataw kaayo nga atong mapaabot ang daotan niining sangpotanan.

¹⁰ May duha ka babaye nga gisumbong nga naghimo sa rito sa tuli alang sa ilang mga anak nga lalaki. Giparada nila sa publiko ang duha ka kabaye libot sa tibuk syudad ug ang mga bata gibitay sa ilang dughan. Unya, gi-hulog sila sa taas nga koral.¹¹ Ang pipila nga nagtigom duol sa mga langob aron pagsaulog sa adlawng gibalaan, gisumbong kang Felipe ug gitugot nila nga sunugon ang ilang kaugalingon. Tungod sa kabalaan sa maong adlaw dili sila makahimo bisan gani pagpanalipod sa kaugalingon.

¹² Naghangyo ako karon sa nagbasa niini nga dili ninyo bation ang hilabihan kalisang sa maong mga katalagman. Ibutang sa alimpatakan nga kini wala mahitabo aron paglaglag sa atong kaliwat kon dili, isip pagtulunan alang kanato.

¹³ Nagpakita ang Diyos sa iyang kaayo sa panahon nga dili niya tugtan ang makasasala pagpadayon sa ilang gisubay nga dalan pinaagi sa pagpahamanang kanila og silot.¹⁴ Bahin sa ubang nasod, ang mapailobong Diyos dili mosilot kanila hangtod nga maabot ang kinatumyan sa iyang pailob. Apan lahi ang iyang paagi sa pagdala kanato,¹⁵ dili siya maghulat nga mapuno aron pagsilot kanato.¹⁶ Busa, dili gayod niya ipahilayo kanato ang iyang kaluoy, ug dili siya mobiya sa

• **6.1** Ang panglutos sa tinoohan nga nasinati sa katawhan ining panahona mao:

- ang pinugos nga pagpahunong sa tanang relihiyosong tulumanon ug debosyon;
- ang lawasong kahilayan nga gihimo sa Templo ug giingon nilang kauswagan sa kultura;
- ang kabangis batok sa nagmaunongon sa Diyos;
- ang pagsalikway sa mapaubsanon ug sa

kababayen-an nga nagsagubang sa madaugdaogong mga balaod ug sa kadagkoan.

Ang krisis sa moralidad nagpadayon taliwala sa mga pagsulay nga gisagubang sa maayong mga tawo: Nganong gitugtan man ni sa Diyos?

Ang gihatag nga tubag: ang katuyoan ining mga pagsulay mao ang pag tul-id sa katawhan sa Diyos. Ang mga Judio nasayod nga ang kaluoy sa Diyos naa sa mga pagsulay.

iyang katawhan bisag gisilotan ta pinaagi sa mga katalagman.

¹⁷ Human sa pagpahinudom sa atong mga magbabasa niining mga kamatuoran, padayonan nato ang sugilanon.

Ang pagkamartir ni Eleazar

• ¹⁸ Si Eleazar usa sa mga inila nga magtutudlo sa Balaod, tigulang ug adunay dungganong pamayhon. Gipugos siya pagbinganga ug gipakaon sa karne sa baboy, ¹⁹ apan gipalabi niyang magpakamatay nga dungganon kay sa magpakabuhi nga kaulawan. Busa, sa kaugalingong kabubut-on, miadto siya sa dapit diin gikulata siya hangtod sa iyang kamatayon. ²⁰ Maisogon niyang gilua ang pirasong karne nga angayng buhaton sa dili buot mohimog mga butang nga supak sa balaod, bisan pa gani aron pagluwas sa ilang kinabuhi.

²¹ Gidala una siya sa daplin sa nagdumala niining paganong kombira. Kay kaila man sila sulod sa dugay nga panahon, misulay sila pagdani kaniya nga magpakaaron-ingnon nga nagkaog unod bisag sa tinuoray ang gikaon wala idili sa balaod ug siya mismo ang nag-andam. ²² Niining paagiha maluwas siya sa kamatayon ug tagdon pag-ayo sa mga tawo tungod sa ilang panaghigalaay.

²³ Apan gipalabi niya ang paghimo og dungganong hukom, takos sa iyang katigulangon ug kinabuhi nga walay ikasaway sukad pa sa pagkabata. Labaw sa tanan, isip pagpakita og pagtahod sa balaang kasugoan sa Diyos, mitubag siya nga maayo pang dad-on sa dapit alang sa mga patay.

• 18. Pagkadalayegon sa mga pulong ni Eleazar:

- Dili niya buot tagoan ang iyang pagtoo.
- Mas palabihon niya ang pagtahod sa kinabuhi.
- Gikahadlok niya ang Diyos, labaw sa tanan.
- Ang pagkamatay nga maunongon sa mga balaod sa Diyos naghatag og maayong panig-ingnan sa mga batan-on.

Midugang siya pag-ingon: ²⁴ “Dili ko angayang magpakaaron-ingnon sa akong pangidaron ug magpatoo sa mga batan-on nga sa akong 90 ka tuig nga panuigon nahaylo pa ko sa paganong batasan. ²⁵ Kon masalaag sila niining paagiha makaulaw kaayo kana ko sa akong katigulangon. ²⁶ Bisag maluwas ako karon gikan sa katawhan, dili ako makaiskapo sa kamot sa Makagagahom, buhi o patay. ²⁷ Palabihon ko ang pagsakripisyo sa akong kinabuhi karon, ang angay sa akong katigulangon. ²⁸ Busa, aron pagbilin og labing maayong panig-ingnan sa kabatan-onan, maisogon kong magpakamatay alang sa mga balaan ug tinahod nga Balaod.” Pagkahuman niyang pamulong niini, gitugyan niya ang kaugalingon sa kamatayon.

²⁹ Ang nag-abay kaniya naghunahuna nga binuang ang iyang mga pulong busa, ang ilang kalumo gipulihan sa tumang kapintas.

³⁰ Sa hapit na mamatay misinggit siya: “Ang Balaang Ginoo nga nakakita sa tanan nasayod nga bisag mahimo ko pagluwas ang kaugalingon sa kamatayon, ako karon nag-antos sa tumang kasakit sa kalawasan. Sa akong kalag malipayon ako bisan pa niining kasakitan tungod sa akong pagtahod kaniya.” ³¹ Sa iyang kamatayon, nagbilin siya og dungganong sumbanan ug halandumong hiyas sa kalig-on dili lang sa mga batan-on kondili, sa tibuok kanasoran.

Ang pagkamartir sa pito ka managsoong lalaki

7¹ Nahitabo usab nga may pito ka managsoong lalaki nga gidakop

Si Eleazar nag-antos nga lawasnon, apan namatay nga malipayon.

Siya ang sumbanan ug modelo sa mga martir.

• **7.1** Sa pagsaysay sa pagpasakit sa pito ka managsoon, nga wala mailhi ang ngalan, gibutang sa nagsulat sa ilang mga baba ang pagpadayag sa pagtoo sa pagkabanhaw. Mao kini ang labing bilihong mensahe ining basahona.

uban sa ilang inahan. Gipakastigo ug gipabunalan sila sa hari aron pagpugo kanila pagkaon sa karne sa baboy nga gidili sa Balaod.

² Usa kanila, ang tigpamaba alang sa tanan, nagkanayon: “Unsa may buot mong mahibaw-an kanamo? Andam kaming magpakamatay karon dayon kay sa paglapas sa kasugoan sa among kagikanan.”

³ Napungot kaayo ang hari ug mi-mando nga initon sa kalayo ang dagkong kawa ug kaldero. ⁴ Dihang nagbaga na kini sa hibabihang kainit misugo siya pag-abis sa dila sa ilang tigpamaba, pagpanit sa iyang ulo, ug pagputol sa iyang kamot ug tiil samtang nagtan-aw ang iyang mga igsoon ug ang ilang inahan.

⁵ Dihang hingpit na ang iyang pagkainutil, misugo ang hari nga sa dili pa siya patyon, dad-on una siya sa kalayo ug sangagon. Samtang miulbo ug mikuyanap ang aso gikan sa kawa, ang nahibiling mga igsoon ug ang ilang inahan nag-isig dasigay sa usag usa nga magpakamatay nga maisogon. Nagkanayon sila: ⁶ Ang Ginoo nakakita sa tanan, ug sa pagkatinuod adunay pagbati alang kanato, sumala sa gipahayag ni Moises sa iyang awit nga tin-aw kaayong nag-ingon: “Ang Ginoo naluwo sa iyang mga sulugon.” ⁷ Pagbiya sa nahiuna niining kalibotana, sa samang paagi gikuha nila ang ikaduha aron patyon. Human kuhaa ang panit uban sa buhok, gipangutana siya: “Unsay imong palabihon, ang pagkaon ba sa karne sa baboy o ang pag-antos sa pagputolputol sa imong tiil ug kamot?” ⁸ Mitubag

siya sa lumad nga pinulongan: “Dili ko mokaon.” Busa, siya usab gipasakitan sa walay puas.

⁹ Sa gutlo sa kataposan niyang gininhawa, nagkanayon siya: “Mamumuno, inyo kaming gipatay niining kinabuhia, apan ang Hari sa kalibotan magbanhaw kanamo. Maghatag siya kanamo og kinabuhing walay kataposan kay namatay kami alang sa iyang kasugoan.”

¹⁰ Human niini, gisilotan nila ang ikatulo. Gidiwalwal niya ang dila dihang gisugo siya, ug isog siyang mituy-od sa iyang kamot. ¹¹ Duna pa siyang kaisog sa pag-ingon: “Akong nadawat kining tiil ug kamot gikan sa Diyos, apan alang sa gugma sa iyang kasugoan, kining tanan walay bili alang kanako, kay naglaom man ako nga ibalik kini kanako sa Diyos.” ¹² Ang hari ug ang iyang kaubanan natandog sa kaisog sa maong batan-on, nga wala magpakabana sa iyang giantos.

¹³ Pagkamatay niini, gipatagamtam nila ang ikaupat sa mao gihapong pag-sakit. ¹⁴ Sa nag-ungaw na sa kamatayon, misingit siya: “Palabihon ko nga mamatay sa kamot sa mga tawo ug maghulat sa mga saad sa Diyos bahin sa pagkabanhaw sa kinabuhi.”

¹⁵ Gikuha dayon nila ang ikalima ug gipaantos usab. Apan gitutok niya ang iyang mata sa hari, ¹⁶ ug miingon: “Bisan ikaw mamatay. May gahom ka sa katawhan ug makahimo ka sa imong gusto, apan ayaw isipa nga gibiyaan sa Diyos ang among kaliwat. ¹⁷ Hulata ug imong makita ang iyang dakong gahom sa panahon nga sakiton ka ug ang imong kaliwat.”

Sa nanglabay nga mga siglo, ang mga saad sa Diyos alang ra sa usa ka katawhan. Ang magtotoo naglaom sa kauswagang materyal diin, magpuyo siya nga buhong ug malipayon uban sa iyang kaliwat.

Karon migula kining lain ug bag-ong dagway sa pagtoo: ang pagkabanhaw sa tawo. Dili lang ni paglaom sa espiritu o sa kalag, apan gitooan sa magtotoo nga mobangon siya isip tawo aron moatubang sa Diyos. Sa Ez 37 gi-

pakita ang panan-awon sa walog sa mga bu-kog, diin misaad ang Diyos sa pagkabanhaw sa iyang katawhan nga nangamatay. Dinhi nagalaom ang matag tawo nga mabanhaw ang lawas ug kalag aron moambit sa kalipay nga gisaad sa Diyos sa kataposang adlaw. Nag-palig-on kining mga pulonga sa kasingkasing sa mga martir.

Unsaon man pagkab-ot sa Diyos sa hustiya kon dili niya banhawon ang mga martir?

¹⁸ Human niini, gikuha nila ang ika-
anom. Sa hapit na mamatay nagkana-
yon siya: “Ayaw kamog kasayop. Nag-
antos kami alang sa kaugalingon kay
nakasala kami batok sa among Diyos;
busa, kining makalisang nga mga
butang miabot kanamo.” ¹⁹ Apan ayaw
hunahunaa nga dili kamo silotan hu-
man sa inyong pagpakig-away sa
Diyos.”

²⁰ Labaw kanilang tanan, ang ilang
inahan angayan gayod sa pagdayeg
ug paghandom: Nakita niya ang ka-
matayon sa pito niya ka anak sulod sa
usa lang ka adlaw. Apan gidala niya
kining kasakitan uban ang kamaya
kay ang iyang paglaom anaa man sa
Ginoo. ²¹ Puno sa hamiling kadungga-
non, nagdasig siya sa matag usa kani-
la sa lumad nilang pinulongan. Ang
iyang huyang nga kasingkasing na-
tandog, apan aduna kini kaisog nga
gibatonan sama sa usa ka lalaki busa,
namulong siya:

²² “Nahibulong ako kon giunsa ko
kamo pagpakatawo; dili ako ang nag-
hatag kaninyo sa gininhawa ug kina-
buhi, ni ako ang naghatag sa inyong
lawas.” ²³ Ang Magbubuhat sa kalibo-
tan nga naghimo sa tawo sa sinugdan,
ug nagbuot nga ibuklad ang tibuk ni-
yang binuhatan, sa iyang kaluoy mag-
hatag kaninyog balik sa gininhawa ug
kinabuhi kay gibale wala ninyo kini
alang sa inyong gugma sa iyang kasu-
goan.”

²⁴ Nagtoo si Antioko nga gikomed-
yahan siya; nagduda gani nga giinsul-
tohan. Kay buhi pa man ang kina-
manghoran, naningkamot ang hari
nga mahaylo kini dili lang pinaagi sa
mga pulong. Gisaaran pa niya nga hi-
moong adunahan ug hupong sa kali-
pay basta biyaan niya ang nabatasan
sa iyang kagikanan. Himoon siya nga
iyang higala ug itudlo sa taas nga ka-
tungdanan sa iyang gingharian. ²⁵ Apan
kay ang bantan-ong lalaki wala man
magtagad sa iyang gipanulti, ang hari
nagmando nga dad-on ang inahan sa

iyang atubangan ug giawhag sa pag-
tambag sa anak aron maluwas ang
iyang kinabuhi. ²⁶ Human siya hang-
yao sa hari sa makaduha miuyon siya
nga danihon ang iyang anak. ²⁷ Mitu-
kubo siya sa iyang anak ug gilansisan
ang pintas nga diktador pinaagi sa
paghunghong sa lumad nga pinulo-
ngan:

“Anak ko, kaluy-i ako. Sulod sa
siyam ka bulan, gidala ko ikaw sa
akong sabakan ug gipasuso sulod sa
tulo ka tuig. Gialimahan ko ikaw ug gi-
tudloan hangtod karon. ²⁸ Naghangyo
ako kanimo karon, anak ko, nga inig-
kakita mo sa kalangitan, ang yuta ug
ang tanang anaa niini, nasayod ka nga
ang Diyos ang nagbuhat niining tanan
gikan sa wala, ingon man ang kaliwat
sa katawhan. ²⁹ Ayaw kahadlok ni-
ining mga kriminal nga mamumuno,
hinunoo, himoa ang imong kaugali-
ngon nga takos sa imong kaigsoonan.
Dawata ang kamatayon aron magki-
taay pag-usab kamong managsoon sa
panahon sa Diyosong kaluoy.”

³⁰ Pagkahuman niyag sulti, ang
batan-ong lalaki nagkanayan: “Unsa
pay inyong gihulat? Dili ko motuman
sa mando sa hari kon dili, sa kasugo-
an sa Balaod nga gihatag ni Moises sa
among kagikanan. ³¹ Ikaw nga nag-
sugyot pagpaantos batok sa mga
Hebreo dili ka makaikyay sa mga ka-
mot sa Diyos. ³² Hibalo ni kami na-
laglag tungod sa among kasal-
anan. ³³ Ang among buhing Ginoo nagsilot
ug nagtudlo kanamo sa mubo nga pa-
nahon kay nasuko siya, apan makig-
uli siya kanamo nga iyang sulugoon.

³⁴ Ug ikaw, labing mangtas ug ma-
panamastamasong tawo, ayaw paggi-
narboso ni pagpadala sa imong haw-
ang nga tinguha. Ayaw ibakyaw ang
imong kamot batok sa mga anak sa
Diyos. ³⁵ Wala ka makalingkawas sa
hukom sa Diyos nga labawng maka-
gagahom nga nakakita sa tanan ga-
yod. ³⁶ Ang akong mga igsoon human
sa mubo nga pag-antos, nakasulod na

sa kinabuhing walay kataposan diha sa ilang pagpakighigalaay sa Diyos. Ikaw, sa imong bahin, mag-antos sa imong silot nga angayan sa imong karboso.

³⁷ Uban sa akong mga igsoon, gihtag ko ang akong lawas ug ang kinabuhi alang ug tungod sa kasugoan sa akong kagikanan. Nagsangpit kami sa Diyos nga iyang kaluy-an dayon ang among kaliwatan, ug pinaagi sa pag-sulay ug kasakitan, moila ka nga siya lang ang Diyos. ³⁸ Pinaagi kanako ug sa akong mga igsoon, hinaot nga ang kasuko sa Diyos nga makagagahom sa tanan nga bag-o lang natagamtaman sa among tibuok nga kaliwatan matapos na.”

³⁹ Misamot ang kapungot sa hari sa kinamanghoran kay sa uban niyang igsoon tungod sa iyang pagbiaybiay. Busa, midugang pa kini sa bangis nga pagsakit kaniya. ⁴⁰ Ang kinamanghoran namatay usab nga walay buling ang pagtoo ug pagsalig sa Diyos. ⁴¹ Humag patay sa tanang anak gipatay usab ang inahan.

⁴² Igo na kini aron inyong mahibalohan ang panghitabo bahin sa paganong sakripisyo ug ang pagpasakit nga walay tupong sa kabangis, labaw pa sa tanang mahunahunaan sa tawo.

Unang malampusong pakigbisog ni Judas Macabeo

8 ¹ Sa laing bahin, si Judas nga gitawag usab og Macabeo ug ang iyang kaubanan hilom nga misulod sa kabalangayan ug gitawag nila ang tanang kaparyentihan ug ang nagpabilin nga matoohon sa Judaismo hangtod nga nagkapundok ang mokabat sa 6,000 ka lalaki. ² Nag-ampo sila sa Ginoo nga ilingi ang nawong sa iyang katawhan nga gidaugdaog sa tanang dapit ug walay kapaingnan, nga kaluyan niya ang santwaryo nga gipanamastamasan sa mga daotan; ³ nga maluoy siya sa syudad nga gigun-ob ug hapit na mapatag; nga magpataling-

hog sa hilak sa dugo nga midangat kaniya. ⁴ Naghangyo sila nga dili niya kalimtan ang dili makataronganong pagpatay sa inosenting kabataan ug pagpakita sa kasuko batok sa nag-insulto sa iyang galan.

⁵ Ang kasuko sa Ginoo nahimo nga kaluoy. Busa, diha nga si Macabeo nakapundok na sa iyang mga tropa, wala na sila mabuntog sa mga pagano. Si Judas naghimo sa iyang kampanya militar sa kagabhion. ⁶ Busa, kinalitkalit ang iyang pagsulong, gisunog niya ang mga syudad ug gibuntog ang mga dapit nga gikinahanglan sa ilang kampanya militar. Daghan sa ilang mga kaaway misibog. ⁷ Ang katawhan sa tanang dapit nag-istoryahay bahin kaniya ug sa iyang kaisog.

⁸ Pagkakita ni Felipe nga sa hinayhinay si Judas nagmalamposon ug ang iyang kadaogan nagdungag matag adlaw, nagsulat siya kang Tolomeo, ang gobernador militar sa Celesiria ug Fenecia aron moanha ug motabang kaniya ubos sa pag-alagad sa hari. ⁹ Si Tolomeo nagtudlo dayon kang Nicanor, anak ni Patroclo, usa sa mga suod kaayong higala sa hari. Gipadala siya isip pangulo sa tropa nga mokabat sa 20,000 ka lalaki gikan sa tibuok kanasoran, uban ang mando sa pagpuo sa tanang Judio. Sa iyang kiliran gibutang niya si Gorgias, heneral nga daghag kasinatian sa mga butang sa gubat.

¹⁰ Naglaraw si Nicanor nga magkuha og 2,000 ka salapi pinaagi sa pagbaligya og mga ulipong Judio aron ibayad sa katungdanan sa hari ngadto sa mga Romano. ¹¹ Busa, gidapit niya ang mga syudad sa kabaybayonan, pag-anha aron pagpalit og mga ulipon nga tag-usa lang ka salapi ang kada usa, sa walay pagpanumbaling sa silot unya, nga ipahamtang kaniya sa Diyos nga labing gamhanan.

¹² Pagkahibalo ni Judas nga si Nicanor miabot uban sa dakong tropa sa kasundalohan, gisuginlan niya ang iyang ginsakpan bahin niini. ¹³ Ang mga talawan ug kulang sa pagsalig sa Diyosong katarong namahawa. ¹⁴ Apan ang pipila namaligya sa tanan nilang kabtangan ug nangaliyupo sa Diyos nga luwason sila sa daotang tawo nga si Nicanor, sila nga gibaligya na bisag wala pa ang gubat. ¹⁵ Nag-ampo sila nga kon ang Ginoo dili moluwas kanila tungod sa kaugalingong pahanungdan, bisan na lang tungod ug alang sa kasabotan nga iyang gihimo uban sa ilang kagikanan,

ingon man tungod sa dakong kahalangdon sa iyang ngalan nga nanalangin sa iyang katawhan, buhaton unta kini.

¹⁶ Si Macabeo nagtigom ug gibalik niya pagpundok ang iyang mga tropa nga mi-abot ug 6,000. Gidasig sila nga dili mahadlok sa kaaway, hinunoa, makig-asdang nga maisongong batok sa dili makatarongang kaaway bisan pa sa sobrang digadghanon. ¹⁷ Gipahinumdoman sila kon giunsa niining mga tawhana pagpanamastamas ang Balaang Dapit. Gipang-ihaw ang mga lumolupyo sa Jerusalem ug giputol ang nabata-sang kalihokan. ¹⁸ Nagkanayon siya: “Mi-anhi sila uban ang pagsalig sa ilang hinagiban ug kamapangahason, apan nagsalig ta sa Diyos nga Labin Gamhanan, nga pina-agi sa tapdas lang makalaglag na sa tanang moilog sa atong nasod ug sa tibuk kalibotan.” ¹⁹ Gisubli niya pag-asoy ang tibuk nga hitabo diha nga ang Diyos mitabang sa ilang kagikanan, ilabi na kadtong gilaglag nila ang 185,000 ka lalaki ubos ni Senakerib. ²⁰ Nagpahinumdom usab siya sa nahitabo sa Babilonia niadtong gubat batok sa taga Galasya. Niadtong adlawa, 8,000 ka mga Judio ang nakigsangka uban sa 4,000 nga taga Macedonia. Sa naglisod na ang taga Macedonia ang bahin sa ilang katabang nga mga Judio nakapatay na ug 20,000 sa mga kaaway nga tinabangan sa Diyos ug nakasakmit ug daghang butang.

²¹ Gidasig sila ni Judas ining mga pulonga ug giandam sila nga magpakamatay alang sa kasugaoan ug sa ilang yutang natawhan. Unya, gibahin niya sa upat ka pundok ang iyang ginsakpan. ²² Gitudlo niya ang iyang mga igsoon, si Simon, si Jose ug si Jonatan nga mangulo sa matag grupo nga adunay 115 ka lalaki ang matag usa. ²³ Nagmando siya nga basahon ang Balaang Basahon ug naghatag siya sa ilang pulong – singgit alang sa gubat: “Ang panabang gikan sa Diyos.” Unya, siya mismo ang nangunay pagdala sa unang grupo nga nakigsangka kang Nicanor. ²⁴ Daghan ang nasamdang ug nainutil ug ang pipila kanila nga nahibilin nanibon. ²⁵ Gisakmit nila ang salapi sa mga mianha aron pagpamalit sa mga Judio ug taudtaod usab ang ilang pag-ginukdanay.

Apan hapit na ang kagabhion ²⁶ busa, napugos sila pagbalik kay bisperas man kadtò sa Adlaw sa Pahulay. Mao kini ang hinungdan nga mihunong sila pagpanggukod sa ilang mga kaaway. ²⁷ Gitigom nila ang hinagiban ug ang nasakmit gikan sa mga kaaway, ug gisaulog ang adlaw nga

gibalaan kanus-a ang Diyos nagpakita kanila sa iyang kaluoy. ²⁸ Human sa Adlaw sa Pahulay, gibahinbahin nila ang pipila sa nasakmit alang sa gisakit nga mga byuda ug ilo: Ang nahibilin ilang gibahin alang kani-lang tanan. ²⁹ Human niining buluhatona nagtigom sila ug sa panahon sa katilingbanong pag-ampo nangamuyo sila sa maluluy-ong Ginoo nga makig-uli na unta sa hingpit sa iyang sulugoon.

³⁰ Sa ilang pagpakigsangka sa kasundalohan ni Timoteo ug Bakides, nakapatay sila og kapin sa 20,000 ka lalaki. Nailog nila ang mga syudad nga adunay tag-as nga kota. Ilang giangay pagbahin ang nagsugwak nga mga sinakmit alang sa ilang mga byuda ug tigulang.

³¹ Gihipod nila pag-ayo ang mga hinagiban nga ilang nakuha sa mga kaaway ug gibutang sa dapit nga layo sa piligro ug ang nahibilin sa mga sinakmit gidala sa Jerusalem. ³² Gipatay nila ang hepe sa mga gwardya ni Timoteo, ang tawong walay kapuslanan nga nakahimog dako kaayong kadaot sa mga Judio. ³³ Unya, samtang nagsaulog sila sa ilang kadaogan sa Jerusalem, giduslitang usab nilang buhi ang nagduslit sa ganghaan sa Templo. Naapil si Kalistenes pagkasunog kay didto man siya nagtago sa gamayng payag. Kining mga tawhana nagbayad lang sumala sa daotang binuhatan.

³⁴ Ang wala nay sama kadaotan nga si Nicanor, nagdala og kalibon ka magpapatigayon aron pagpamalit og mga Judio ³⁵ ug nakamatngon nga gipakaulawan siya uban ang panabang sa Diyos sa mao gihapong mga tawo nga gitamay niya kaniadto. Gihubo niya ang nindot kaayong uniporme ug mikagib sama sa pugante nga gipangita. Miabot siya sa Antioquia, diin migaan ang iyang gibati kay wala man siya malaglag uban sa iyang kasundalohan.

³⁶ Siya nga misulay pagbayad sa ilang katungdanan sa mga Romano pinaagi sa pagbaligya sa mga Judio, nagpamatuod karon nga ang mga Judio dili mabuntog ug dili matarog. Ang Diyos nakig-away uban kanila sa kondisyon nga motuman sila sa kasugaoan nga iyang gihatag.

Ang kamatayon sa nanglutos

9¹ Niadtong panahona napugos si **9** Antioko pagbalik nga nagdali gikan sa rehiyon sa Persia. ² Pagsulod niya sa syudad nga gitawag og Persepolis, misulay siya pagtulis sa Templo ug pag-ilog sa syudad. Ang mga lumolupyo didto mialsa ug

• **9.1** Ang paagi sa hustisya sa Diyos. Ang paghulagway dinhi bahin sa kamatayon ni Antioko lahi kay sa gisaysay sa 1 Mac 6, pinaagi ini, makaingon ta nga dili tanan tukma ining

maong istorya. Hinunog wala masayop ang nagsulat sa pagpakita sa kausaban nga nahitabo sa tawong gamhanan gumikan sa naagoman niyang sakit ug pag-antos.

nakig-asdang kaniya. Kining mga tawhana mao usab ang nagpalayas kang Antioko ug sa iyang kasundalohan sa gawas. Misibog sila nga puno sa kaulaw. ³ Pag-abot ni Antioko sa Ecbatana gipahibalo siya sa nahitabo sa Israel sa duha ka heneral, si Nicanor ug si Timoteo. ⁴ Miulbo ang iyang kasuko ug nakahukom nga manimalos sa mga Judio tungod sa pagpakaaulaw nga iyang nahilagoman sa Persepolis dihang gipugos siya pagsibog.

Gisugo niya ang tigmaneho sa karwahe nga magdali ug dili mohunong hangtod nga maabot sa ilang buot adtoan. Apan wala siya makamatngon nga ang hukom sa Diyos nagsingabot na alang kaniya. Busa, uban sa kamapahitas-on nagkanayon siya: “Inig-abot ko sa Jerusalem himoon ko kini nga lubnganan sa mga Judio.” ⁵ Ang Diyos nga nakakita sa tanan, ang Diyos sa Israel, nagsilot kaniya pinaagi sa sakit sa ginha-waan nga walay makatambal. Halos wala pa niya matapos ang iyang gipumulong gibati na niya ang hilabihang kasakit sa tiyan nga mikuyanap sa tibukol lawas.

⁶ Makataronganon gayod kini alang kaniya nga nagpaantos sa uban sa tumang kasakitang pinaagi sa dili maihap nga mga silot nga dili hitupngan. ⁷ Apan wala kini makakunhod sa iyang kamapahitas-on. Tungod sa iyang kapungot sa mga Judio nagmando siya nga ilang dugangan ang katulin. Apan tungod sa katulin na sa iyang karwahe nahulog si Antioko ug migrabi ang kahimtang sa iyang lawas.

⁸ Dili pa dugay kaniadto sa iyang kagarboso ug kamapahitas-on nahunahunaan niya ang paghari gikan sa kabukiran tadlas sa kadagatan. Karon kinahanglan nga ipahiluna siya sa lantay; tin-aw kining nagpamatudol alang sa tanan sa gahom sa Diyos. ⁹ Hilabihang lataa ang iyang lawas nga puno sa ulod. Bisag buhi pa, ang iyang karne natun-as na nga naghatag kaniyang kasakit nga dili hitupngan. Ang kabaho sa kalata makaluod busa, nagpalayo kaniya ang tibukol kasundalohan. ¹⁰ Walay nagpaduol kaniya nga dili pa lang dugay nagtoo nga mahikap ang bitoon sa kalangitan pinaagi sa iyang kamot. ¹¹ Diha lang sa pagtakbo niining samadsamad sa kalawasan nga misugod siya pagbiya sa kamapahitas-on. Misamot ang kasakit nga iyang gibati ug dinhi nakaamgo siya nga kini ang silot sa Diyos. ¹² Siya mismo dili na maka-

agwanta sa kaugalingong baho. Nagkanayon siya, tarong gayod ang pagpaulipon sa Diyos. Ang tawo nga adunay kinutoban dili angayang mosulay pagpakigtupong kaniya.” ¹³ Ang tawong daotan nagpakiluyo sa Ginoo nga wala nay nahibiling kaluoy alang kaniya.

¹⁴ Miadto siya sa Jerusalem aron patagon ug himoon kini nga lubnganan. Apan karon nanaad siya nga tukoron kini pag-usab ug ipaila nga syudad nga gawasnon. ¹⁵ Dugang pa niana, siya nga kaniadto nagdumili pagpalubong sa mga Judio ug naglaraw paglabay kanila lakip ang kabataan sa mga ihalas nga mananap, karon nagtanyag nga hatagan silag samang katungod sa mga Ateniense. Gitulis niya kaniadto ang Templo ug gipanamastamanan ang Balaang Dapit, ¹⁶ karon nagsaad siya nga lukpon kini sa mga nindot nga dayan-dayan. luli niya ang mga balaang butang, ug mobayad sa tanang galastohan sa sakripisyo. ¹⁷ Nagsaad usab siya nga magpaka-Judio ug magmantala sa tanang dapit mahitungod sa gahom sa Diyos.

¹⁸ Apan wala mahupay ang kasakit nga iyang gibati kay ang makataronganon hukom sa Diyos diha na kaniya. Nawad-an siyag paglaom nga maulian pa busa, nag-sulat siya nga nagpakiluyo sa mga Judio: ¹⁹ “Alang sa mga dungangan nga lungsororong Judio ang maayong panglawas, kahamugaway ug tanang maayong butang gikan sa hari ug heneral, Antioko. ²⁰ Kon kamo ug ang inyong kabataan maayo ug ang inyong mga tinguha natuman, magpasalamat ta sa langit kay among nahinumdoman ang timaan sa inyong pagbati ug kaayo. ²¹ Sa akong pagbalik gikan sa Persia, nagkasakit ako ug tungod niini nagtoo nga kinahanglan magpakabana sa kayohan ninyong tanan. ²² Wala ako kawad-ig paglaom sa akong kahimtang ug gani aduna na koy dakong paglaom nga ma-maayo niining sakita. ²³ Apan nakahunahuna ako kon giunsa sa akong amahan kaniadto pagtudlo sa iyang manununod kon moadto na siya sa bisag asang kampanya militar sa ibabaw nga kayutaan, ²⁴ aron ang iyang ginsakpan dili magkaguliyang kon adunay wala damhang panghitabo o adunay daotang mahitabo kaniya. Ang matag usa mahibalo kon kinsa ang naa sa gahom. ²⁵ Nasayod ako nga ang mga silingang hari ug mga probinsya nagbantay sa matag hi-

Mao ni ang higayon kanus-a nakita nila ang ilang pagkatawo ug nakamatngon sa ilang garbo. Ilang naamgohan ang kalambigitan sa gidangatan nilang pag-antos ug ang ilang pagpaantos sa uban. Misaad sila pagbag-o sa ilang kinabuhi, bisag ulahi na ang tanan, basta nga ang Diyos mohatag kanilag kinabuhi.

Ang kamatayon sa manlulutos nagpakita nga kon ang tinuod nga silot sa Diyos mahitabo human sa kamatayon, naay mga sala nga tungod sa kagrabi, masinati ang silot ining kinabuhi, isip pasidaan sa uban, ug aron sab paghupay sa mga nag-antos ug dinaugdaog.

tabo ug naghulat lang sa tukmang higayon. Busa, akong gitudlo ang akong anak si Antioko nga hari. Gipaila ko na siya ug gitugyan sa kadaghanan kaninyo kon mopanaw ako sa amihanang kayutaan. Karon ako siyang gipadala niining sulata alang kaninyo. ²⁶Naghangyo ako nga inyong hinumdoman ang kaayohan nga nadawat sa tagsa-tagsa kaninyo ug magpadayon kamo sa inyong kaayo kanako ug sa akong anak. ²⁷Makapaniguro ako nga sa pagsunod sa akong pamaagi nga makiangayon ug makitawhanon, mabuhi siya nga malinawon uban kaninyo.”

²⁸Niining paagiha ang mabugalbugalon sa Diyos ug mamumuno nag-ilaid sa makalilisang nga kasakitan. Namatay siya nga alaot kaayo sa kabukiran sa langyaw nga yuta. ²⁹Si Felipe, ang iyang kauban, midala sa patay niyang lawas ug miadto sa Ehipto diin naghari si Tolomeo Filometor, tungod sa iyang kahadlok sa anak ni Antioko.

Si Judas naghinlo sa templo

10 ¹Giilog ni Macabeo kauban sa iyang mga ginsakpan pagbalik ang templo ug ang syudad. Nabuhat nila kini sa tabang sa Diyos. ²Gigun-ob nila ang mga altar nga gitukod sa mga langyaw didto sa mga plasa lakip ang mga balaang dapit. ³Human mahinlo ang Templo, nagtukod sila og bag-ong altar. Naghaling sila og kalayo gikan sa santik ug sa unang higayon sulod sa duha ka tuig naghadal silag mga sakripisyo. Sa makausa pa, aduna silay insenso, mga suga ug pan nga sagrado.

⁴Sa ila nang nahimo kining tanan, nanghapa sila sa yuta ug naghangyo sa Ginoo nga dili na padad-an og samang katalagman. Apan kon ugaling makahimo sila pag-usab og kalapasan, mohangyo sila nga tul-iron sila uban sa kalumo ug dili na sila itugyan pag-usab sa kamot sa mabugalbugalon ug bangis nga mga langyaw.

⁵Ang panghinlo sa Templo gihimo sa petsa kanus-a gipanamastaman kini sa mga langyaw, sa ika-25 sa bulan sa Caslev. ⁶Sulod sa walo ka adlaw gisaulog nila ang pangilin uban ang kamaya, sama sa ilang pagsaulog sa Pangilin sa mga Balungbalong. Ilang gihinumdoman nga dili pa lang dugay sa maong petsa, nagtago sila sa kabukiran ug mga langob sama sa ihalas nga mga mananap.

⁷Unya, nagdala silag mga sanga nga dahonan ug mga palmera ug nag-awit kanina nga naghinlo sa iyang kaugalingong Balaang Dapit ug nagdala niini sa malipayong sangpotanan.

⁸Nakahukom usab sila pinaagi sa boto publiko nga kining hitaboa saulongon matag-tuig sa tibuk nasod nga Judio.

Mga kadaogan ni Judas sa Idumeo

⁹Amo nang gikasugilon ang pagkamatay ni Antioko nga gitawag og Epifanes. ¹⁰Mopadayon ta karon pagsaysay sa mga hitabo ubos ni Antioko Eupator, ang anak niadtong hari nga walay pagtoo, ug usa ka hamubo nga asoy sa mga katalagman nga gisangpotan sa gubat.

¹¹Gani pagsunod niya sa gingharian, iyang gitudlo si Lisias pagdumala sa hariang gimbuhaton ug gihimong labawng gobernador sa Celesiria ug Fenecia. ¹²Karon si Tolomeo nga gitawag og Makron, nahimong unang gobernador nga nakahatag og hustisya sa mga Judio. Wala siya magmalinawon tungod sa mga inhustisya nga nahimo batok kanila busa, naningkamot siya paghatag og makatagbaw nga kasulbaran sa ilang suliran. ¹³Apan gigamit kini sa mga higala ni Hari Eupator nga pasangil aron pagsumbong kaniya atubangan sa hari. Gipunayan siyang tawag nga mabudhion ug gipahinumdoman nga iyang gibiyaan ang pulo sa Chipre nga gitugyan ni Filometor kaniya aron makig-abin kang Antioko Epifanes.

Kay dili na man siya makahimo sa iyang katungdanan nga madungganon, nawad-an siyang paglaom. Naghikog siya pinaagi sa pag-inom og hilo.

¹⁴Busa, gitudlo si Gorgias nga gobernador militar niadtong yutaa nga nagsuhol og mga sundalo aron pagsamuksamok sa mga Judio. ¹⁵Gipadayon niya ang gubat pinaagi sa pagtigom sa mga puga gikan sa Jerusalem.

¹⁶Ang ginsakpan ni Macabeo, human sa ilang pag-ampo ug paghangyo sa Ginoo aron mouban ug makig-away alang kanila pagsulong sa mga kota sa mga Idumeo. ¹⁷Gipadayon nila ang pagdasdas ug ang lig-on kaayong kota nahulog sa ilang gahom. Gipasibog nila ang nakig-away sa kota ug gipatay ang nahulog sa ilang kamot nga mokapin sa 20,000 ka lalaki.

¹⁸Dili mokubos sa 9,000 ka lalaki ang nagtago sa duha ka tore nga gilig-on pagayo. Aduna sila sa tanang gikinahanglan aron makalahutay sa pagpakig-away sulod sa taas nga panahon. ¹⁹Gibilin ni Macabeo si Simon, Jose, Sakeo ug daghan pa sa ilang mga kauban aron mopadayon pagsulong. Miadto siya sa laing dapit diin labaw pa siyang gikinahanglan.

²⁰Apan ang mga sakop ni Simon natin-tal sa ilang kahakog ug misugot sila nga bayran og salapi sa mga kaaway didto sa tore. Busa, bugti sa 60,000 ka salapi, daghan ang ilang gitugtan nga motungas. ²¹Pagkasayod niini ni Macabeo, iyang gipundok ang mga pangulo sa katawhan ug giakusahan kadtong mga tawo nga nagbaligya sa ilang mga igsoon pinaagi sa pag-

palayas sa mga kaaway. ²² Gihukman sila sa kamatayan isip mga traydor. Dihadiha ilang gipadayon ang pag-ilog sa mga tore. ²³ Nakapatay sila og kapin sa 20,000 ka lalaki ug malamposon nilang gitapos ang nasugdang gimbuhaton.

²⁴ Si Timoteo nga giparot kaniadto sa mga Judio nagtigom sa daghan kaayong tropa nga langyaw ug mga kabayo gikan sa Asia. Nagpakita siya sa Juda aron pagkuha ini sa gahom sa hinagiban. ²⁵ Sa wala pa sila mosulong, ang ginsakpan ni Macabeo nag-ampo sa Diyos, nagbulibod og abo sa ulo ug nagsul-ob og sako. ²⁶ Nangyukbo sila sa tiilan sa altar ug naghangyo sa Diyos nga ayohon unta sila pagtagad ug nga mahimo siyang kaaway sa ilang mga kaaway, ug mobatok siya sa tanang batok kanila sumala sa nasulat sa Balaod.

²⁷ Pagkahuman sa ilang pag-ampo mikuha silag mga hinagiban ug misulong gikan sa syudad unya, nanghunong dihang duol na sila sa mga kaaway. ²⁸ Pagkakaadlawan gayod nagkasangka sila. Ang usa ka pundok nagsalig sa ilang Ginoo, ang panaad sa kalamposan ug kadaogan way labot sa ilang kaisog, samtang ang lain, giaghat sa ilang kaligutgot. ²⁹ Diha nga ang panagsangka miabot na sa kinatas-ang kabangis nakit-an gikan sa langit ang lima ka sidlak nga mga lalaking nagsakay og mga kabayong gitabonan og bulawan. Nag-una sila sa mga Judio.

³⁰ Gilibotan nila si Macabeo ug gipanalip-dan pinaagi sa ilang mga hinagiban aron dili siya madutlan. Sa samang higayon nagpaulan sila og mga udyong, ug kilat sa mga kaaway nga nangahulog ug nagkatibulaag, nangabuta ug nalibog. ³¹ Gawhaan ka libo ug lima ka gatos ka sundalo sa impanteriya ug 600 ka sundalong nagkabayo ang nangamatay niadtong higayona.

³² Si Timoteo mitago sa maayo kaayong pagkabantay nga kota nga gitawag og Gezer diin si Keras ang nagmando. ³³ Madasigon kaayong gidasdas sa ginsakpan ni Macabeo ang maong kota sulod sa upat ka adlaw. ³⁴ Ang didto sa sulod nga nagsalig sa kalig-on sa maong kota nagsinggitsinggit og mga insulto ug tunglo sa mga Judio.

³⁵ Nianang kaadlawan sa ikalima ka adlaw, 20 ka batan-ong lalaki gikan sa tropa ni Macabeo ang napungot sa pagbugalbugal nga ilang nadunggan, midasdas sila nga maisogon ug sa kabangis sa ilang kasuko gipatay ang tanang nagtindog sa ilang atubangan. ³⁶ Ang uban mipahimulos sa maong higayon sa pagkatkat sa kota ug giduslitang ang mga bantayan. Nangasunog nga buhi ang mabugalbugalon. Lain pod ang nangguba sa mga pultahan samtang ang nahibiling ginsakpan misulod ug miilog sa syudad.

³⁷ Gipatay si Timoteo nga nagtago sa gahong ingon man ang iyang igsoon nga si Keras ug si Apolofanes. ³⁸ Human niining tanan nanganta sila og mga awit sa pagdayeg sa Ginoo nga nagtuboy sa Israel ug naghatag kanila sa kadaogan.

Unang kampanya ni Lisias

11 ¹ Wala madugay si Lisias, ang magtutudlo ug paryenti sa hari, nga nangulo sa kagamhanan wala mahimuot sa panghitabo. ² Iyang gitigom ang mokabat sa 80,000 ka lalaki ug ang tibuok niyang kasundalohan nga nagkabayo. Gisulong nila ang mga Judio uban ang tuyo sa paghimo sa syudad sa Jerusalem nga teritoryong Griyego, ³ ug sa Templo nga adunay kinitaan sama sa ilang gibuhat sa ubang santwaryo nga pagano. Unya, ibaligya ang katungdanan sa Labawng Pari matag tuig.

⁴ Gibale wala niya ang gahom sa Diyos. Misulong siya uban sa iyang ginsakpan sa impanteriya, linibo ka kasundalohang nagkabayo ug ang iyang 80 ka elepante. ⁵ Misulod sila sa Juda, duol sa Bet-zur, lig-ong syudad nga may pipila ka kilometro ang gilay-on gikan sa Jerusalem ug gidasdas nila.

⁶ Pagkasayod sa mga ginsakpan ni Macabeo nga si Lisias nagsugod na pagsulong sa ilang lig-ong mga syudad, nag-ampo sila sa Ginoo uban ang tibuok katawhan nga naghilak ug nagminatay nga unta ang Ginoo magpadala kanila og maayong anghel nga moluwas sa Israel. ⁷ Si Macabeo mismo ang unang mikuha sa hinagiban ug giawhag niya ang uban nga mokuyog aron pag-atubang sa kakuyaw ug pagtabang sa ilang kaigsongang lalaki ug babaye. Nagdungan sila pagpanggula nga hupong sa kadasig. ⁸ Samtang duol pa sila sa Jerusalem nagpakita kanila ang usa ka mangangabayo nga nagsul-ob og puti nga dunay bulawang kotamaya. Mibarog siya nga nag-una kanila. ⁹ Busa, uban sa hiniusang tingog ang tanan nagdayeg sa maluluy-ong Diyos. Nalig-on sila ug naandang pag-atubang dili lang sa mga tawo sa gubat kon dili, sa labi pod nga mangtas nga hayop ug mga kota nga puthaw.

¹⁰ Midasdas sila uban sa panabang nga gipadala gikan sa langit kay ang Ginoo naluoy kanila. ¹¹ Miasdang sila nga morag mga liyon batok sa mga kaaway ug gipukan ang 11,000 ka sundalo sa impanteriya ug 1,600 ka sundalong nagkabayo. Ang nahibilin napugos pagsibog. ¹² Kadaghanan nanibog, samaran ug wala nay hinagiban, hangtod nga si Lisias mismo misibog uban ang dakong kawal aron lang pagluwas sa kaugalingon.

¹³ Si Lisias nga lantip og salabotan nakapamalandong sa iyang kaparotan nga nahigamonan. Iyang nasabtan nga ang mga

Hebreo dili mabuntog kay ang gamhanang Diyos nakig-away man alang kanila. ¹⁴ Busa, nagsugo siyag tawo aron pag-aghat kanila nga moadwat sa kalinaw uban ang tanang matang sa buluhatong makiangayon. Misaad pa gani siya nga danihon niya ang hari aron makighigala usab nila.

¹⁵ Si Macabeo, nga naghunahuna sa kaayohan alang sa tanan midawat sa tanyag ni Lisias alang sa kalinaw. Tinuod man gihatag sa hari ang tanang gipangayo ni Macabeo sumala sa iyang gipadayag sa sulat kang Lisias.

¹⁶ Nagsulat kanila si Lisias sa mosunod: “Gikan kang Lisias, alang sa katawhang Judio: Mga pangumosta. ¹⁷ Si Juan ug si Abraham, nga inyong tinugyanan naghatod kanamo sa inyong sulat-hangyo ug nanga-yo sa among tubag. ¹⁸ Akong gihikyad atubangan sa hari ang tanan nga nagkinahanglan sa pagtagad; ug miuyon ako sa tanan ninyong gihangyo nga anaa ubos sa akong pangatungdanan. ¹⁹ Busa, kon ipadayon ninyo ang maayong kabubut-on sa kagamhanan, maningkamot usab ako pagkab-ot sa inyong kaayohan sa umaabot nga mga adlaw. ²⁰ Bahin sa mga detalye naghatag akog kasugao sa inyong tinugyanan ug sa akong paghisguthisgot niining mga butanga uban kaninyo. ²¹ Hinaot nga mabulahan kamong tanan. Gipetsahan sa tuig 148 sa ika-24 ka adlaw sa bulan sa Diyos sa taga Corinto.”

²² Ang sulat sa hari mao kining mosunod: “Si Hari Antioko nangumosta sa iyang igsoon nga si Lisias. ²³ Gikan sa adlaw nga mibanos ta sa trono sa atong amahan, nga mihalina sa pinuy-anan sa mga diyos, atong tinguha nga ang tanan natong ginsakpan magpuyo nga walay makabalda aron ang tagsa-tagsa mogahin sa iyang kaugalingon alang sa iyang buluhaton. ²⁴ Nasayod ako nga ang mga Judio walay tinguha pagsagop sa batasan sa mga Griyego, sukwahi sa kabubut-on sa akong amahan. Gipalabi nila ang kaugalingon nilang pamaagi ug naghangyo sila nga tugtan pagpuyo sumala sa ilang kasugao. ²⁵ Sanglit mao may tinguha nga kining nasora magpuyo nga malinawon, nagpakanaog ta og kasugao nga iuli kanila ang Templo, ug tugtan sila pagpuyo sumala sa kasugao ug batasan sa ilang kagikanan.

²⁶ Maayo gayod nga mopadala ka og tinugyanan aron paghingpit sa kasabotan sa kalinaw uban kanila. Hinaot nga mahibalo sila sa atong katuyoan aron mosalig ug makahimo sa ilang gimbuhaton nga malipayon.”

²⁷ Mao kini ang sulat sa hari ngadto sa katawhang Judio: “Si Hari Antioko ngadto sa pundok sa mga pangulo ug sa katawhang Judio: Mga pangumosta! ²⁸ Kon nag-

pahimulos kamo sa maayong panglawas, nalipay kami tungod kaninyo. Kami usab anaa sa maayong kahimtang.

²⁹ Nagsugilon kanamo si Menelao nga gusto kamong mopauli sa inyong panimamay ug gimbuhaton. ³⁰ Busa, nagpakanaog akog kasugao sa amnestiya alang sa tanang mopauli sa dili pa ang ika-30 sa bulan ni Yantico. ³¹ Sukad karon, ang mga Judio mahimo nang magpuyo sumala sa ilang nabatasan bahin sa pagkaon, ug dumalahon sa kaugalingong kasugao sama kaniadto. Walay samokon sa bisag unsang pagagi tungod sa bisan unsang kalapasan nga nahimo kaniadto. ³² Nagsugo ako kang Menelao pagsalig kaninyo niining tanan. ³³ Nanghinaot ako sa inyong kabulahanan. Gipetsahan sa tuig 148, sa ika-15 sa bulan sa Yantico.”

³⁴ Nagpadala usab kanila og sulat ang mga Romano nga nag-ingon: “Kinto Memmio ug Tito Manio, mga tinugyanan sa mga Romano, nangumosta sa katawhang Judio. ³⁵ Ang tanang gitugot kaninyo ni Lisias, ang paryenti sa hari, amo usab nga giuyonan. ³⁶ Mahitungod sa mga butang nga gitooan ni Lisias nga kinahanglang ipahibalo sa hari aron ilang mahisguthisgotan, naghangyo kami nga inyo ning tun-an pag-ayo. Padad-i dayon kamig tawo aron among mapasabot og hari sa tanan alang sa inyong kaayohan kay moadto na kami sa Antioquia.

³⁷ Ayawng langan pagpaari sa usa kaninyo aron masayod kami sa inyong mga plano. ³⁸ Among ipanghinaot kaninyo ang inyong kabulahanan.” Gipetsahan sa ika-15 sa bulan sa Yantico sa tuig 148.

Kadaogan batok sa kanait nga katawhan

12¹ Sa nahingpit na ang maong kasabotan, si Lisias mibalik sa hari ug ang mga Judio namalik na pagsugod sa ilang kaumahan. ² Apan ang mga pangulo sa nagkalainlaing dapit, ang mga anak ni Timoteo ug si Geneo, ingon man si Jeronimo ug Domofenes ug si Nicanor, ang pangulo sa mga Chipriota nahimong babag sa ilang pagpuyo sa kalinaw ug kahilom. ³ Dugang pa niana, ang mga lumulupyo sa Jopa nakahimo niining ngilngig nga krimen. Kunohay naninguha sila nga mahimuot ang mga Judio nga nanimuyo uban kanila, mihukom ang taga Jopa nga ilang dapiton ang mga Judio pagpanakayan uban kanila, ang ilang kabataan ug mga kapikas. Daghang sakayan ang giandam. ⁴ Gidawat sa mga Judio ang ilang pagdapit aron ikapakita ang ilang tinguha nga nagpuyo uban kanila nga mga malinawon sila ug walay bisag dyotay nga katahap. Apan sa tago ang taga Jopa adunay daotang tuyo alang kanila. Pag-abot nila sa lapad nga lawod gipanulod sila sa tubig ug na-

ngamatay niadtong tungora ang dili mokusos sa 200.

⁵ Diha nga gipahibalo si Judas Macabeo bahin niining bangis nga hitabo sa iyang kaigsoonan, nagpakanaog siyang kamandoan sa iyang ginsakpan. ⁶ Hiyang nilag pangamuyo sa Diyos, ang tarong nga maghuhukom, gisulong nila ang mga mipatay sa iyang kaigsoonang lalaki ug babaye. Ilang giduslitan ang mga pantalan sa kagabhion, gisunog ang mga sakayan ug gipatay ang nanago didto. ⁷ Apan kay ang tanang ganghaan sa syudad gitrangkahan man, wala sila makasulod. Mibalik si Judas sa iyang agi, apan hugot ang iyang laraw nga mobalik aron pagpuo sa tanang lumolupyo sa Jopa.

⁸ Sa laing bahin, nasayran usab ni Judas nga naglaraw ang mga lumolupyo sa Jamnia paghimo sa samang butang sa mga Judio. ⁹ Busa, gisulong niya ang katawhan sa Jamnia sa kagabhion ug gisunog ang pantalan ug mga sakayan. Dako kaayo ang dilaab sa kalayo. Makit-an pa ang iyang kasanag bisan sa Jerusalem, mga 50 ka kilometro ang gilay-on.

¹⁰ Gikan didto gisulong nila si Timoteo apan sa nakalakaw na sila ug mga duha ka kilometro, gibanhigan sila sa lima ka libong mga Arabe nga gipaluyohan sa 500 sa kabalyeriya. ¹¹ Usa ka dugoong panagsangka ang nahitabo ug ang ginsakpan ni Judas Macabeo migawas nga mananaog uban sa panabang sa Diyos. Ang mga Arabe nga napildi nagpakiluoy sa ngalan sa kalinaw ug misaad nga mohatag kanila sa kahayopan ug motabang kanila sa umaabot. ¹² Si Judas nga nagtoo nga nagmalampuson sila miuyon sa pagpakighigala. Ang mga Arabe miadto sa ilang kampo.

¹³ Gisulong ni Judas ang usa ka siyudad nga nalig-on tungod sa dagko nga kanal ug kota. Gitawag ang syudad ug Caspin. Gikan sa nagkalainlaing kaliwatan ang nagpuyo didto. ¹⁴ Ang gisulong nga nagsalig sa kalig-on sa mga kota sa ilang bodega nga puno sa panginahanglan, nagkamenos sa ginsakpan ni Judas ug nagpakitag mapangahason kaayong taras. Gisinggitan sila ug mga insulto, bugalbugal ug mapanamastamason pulong batok sa Diyos. ¹⁵ Ang ginsakpan ni Judas mitawag sa hari sa kalibotan nga naglumpag sa mga paril sa Jerico sa panahon ni Josue nga wala maggamit ug kahimanan sa gubat. Unya, puno sa kapungot gidasmagan nila ang paril. ¹⁶ Kabubut-on sa Diyos nga ilang maamong ang syudad. Daghan ang nangamatay ug gani, ang lanaw nga diha sa duol nga may 500 ka metro ang gilapdon ingon sa napuno ug dugo.

Ang panagsangka sa Carnaim

¹⁷ Kahaman nilag magtsa ug mga 150 ka kilometro miabot sila sa Haraca diin ang

mga Judio ginganlan ug mga Tubiense. ¹⁸ Wala nila makit-i si Timoteo didto kay mipahawa kini nga walay nahimo bisag unsa. Apan nagbilin siyang lig-on nga pundok sa kasundalohan sa usa ka dapit. ¹⁹ Si Dositeo ug si Sosipatro, mga pangulo sa tropa ni Macabeo miataki kanila ug ilang gibuntog ang kapin sa 10,000 ka lalaki nga gibilin ni Timoteo.

²⁰ Gibahin ni Macabeo ang iyang kasundalohan sa pipila ka pundok ug gitudlo ang duha nga mga pangulo ug misulong kang Timoteo nga adunay 20,000 ka sundalo sa impanteriya ug 2,500 sa kabalyeriya. ²¹ Pagkasayod ni Timoteo nga misulong si Judas, gipaadto niya ang kababayan-an ug kabataan nga daghan kaayog dala sa kinotahang dapit nga gitawag ug Carnaim. Giila kini nga dili gayod mabuntog, gawas nga lisod kining maabot tungod sa kasigpit sa agianan sa palibot.

²² Pagkakita sa mga kaaway sa grupo ni Judas, nahadlok ug nagkaguliyang sila kay nagpakita man siya nga nagtan-aw sa tanang butang. Nagkabuang silag panagan sa nagkalainlaing direksyon busa, naguyod sila sa ila mismong kaubanan ug napaumod sa yuta ug nangasamad sa kaugalingong hinagiban. ²³ Si Timoteo gigukod ni Judas nga puno sa kapungot ug kamainiton. Gipamatay sa espada ang mga daotang tawo nga mokabat sa 30,000 ka lalaki.

²⁴ Si Timoteo mismo nahulog sa tropa ni Dositeo ug Sosipatro nga nadala sa inalistong pakiluoy ni Timoteo. Gibuhian siya kay sumala pa niya adunay mga ginikanan ug igsoon ang kadaghanan sa mga Judio nga anaa sa iyang gahom ug patyon gayod sila kon dunay daotang mahitabo kaniya. ²⁵ Diha nga mitoo sila sa iyang gisaad nga buhian ang iyang mga prisong ila siyang gipalakaw nga gawasnon.

²⁶ Unya, si Judas miadto sa Carnaim ug Atargateyon. Iyang gipatay ang 25,000 ka lalaki. ²⁷ Sa napatot na niya ug nagun-ob ang kaaway, gisulong nila ang kinotahang syudad sa Efren diin nagtago si Lisias uban sa katawhan nga gikan sa nagkalainlaing kanasoran. Gibantayan kini ug mga himsog nga batan-ong kalalakin-an ug maisogon silang nanghiapos sa mga hinagiban sa gubat ug mga kanyon.

²⁸ Pagkahuman sa ilang pangamuyo sa Ginoong Labawng Gamhanan aron mabuntog ang kusog sa kaaway, giilong sa mga Judio ang syudad ug gipatay ang mokapin sa 25,000 ka tawo sa sulod. ²⁹ Gikan didto miadto sila sa Escitopolis, syudad nga may gilay-on 120 ka kilometro gikan sa Jerusalem. ³⁰ Apan sumala sa gipasalig nila sa mga Judio nga nagpuyo didto, ang mga lumolupyo sa maong syudad maayo ug tinagdang nila. Gidawat sila sa maayong ka-

bubut-on sa panahon sa panglutos. ³¹ Nagpasalamat si Judas ug ang iyang ginsakpan niining mga tawhana ug naghango nila pagpadangat sa maong kaayo sa umaabot pa niyang kaliwatan. Unya, mibalik sila sa Jerusalem kay duol na man ang pangilin sa Semana sa Pentekostes.

³² Pagkaliwas sa pangilin sa Pentekostes, misulong sila kang Gorgias, ang gobernador sa Idumea. ³³ Gisugat sila ni Gorgias uban ang 3,000 sa impanteriya ug 4,000 sa kabalyeriya. ³⁴ Gisugdan ang gubat ug pipila sa mga Judio napukan.

³⁵ Si Dositeo, usa ka mangangabayo gikan sa tropa ni Bakenor ug tawong isog miliab kang Gorgias nga mamumuno sa iyang kupo ug giguyod kini aron mapugos pag-uban kaniya nga buhi. Apan usa ka mangangabayo nga taga Traco ang midas-mag kang Dositeo ug gitigbas ang iyang abaga. Nakaikyas si Gorgias ug miadto sa Marisa. ³⁶ Nakita ni Judas nga ang sakop ni Esdris nangaluya tungod sa pagpakig-away sulod sa dugay nga panahon. Hinunoo, nangalipuyo siya sa Ginoo aron ipakita nga siya dapig kanila ug mag-una pagpakig-away. ³⁷ Unya, nag-awit siya sa awit sa gubat sa iyang lumad nga pinulongan ug kalit niyang gidasdas ang tropa ni Gorgias ug ilang gibuntog.

Sakripisyo alang sa nangamatay

• ³⁸ Gitigom pag-usab ni Judas ang iyang ginsakpan ug miadto sila sa syudad sa Adullam. Kay kataposan man sa semana, naghinlo sila sa kaugalingon ug gisaulog ang Adlaw sa Pahulay. ³⁹ Sa sunod nga adlaw, ang mga sakop ni Judas miduol kaniya ug mihangyo nga ipakuha ang mga patayng lawas aron ikalubong sa kaparyentihan uban sa ilang kagikanan. ⁴⁰ Ilang nakita ilalom sa sagbot sa matag patayng lawas ang mga butang nga gihalad sa ilang diyosdiyos sa Jamnia diin ang balaod nagdili sa mga Judio paggamit niini. Sa ingon, naka-amgo sila sa hinungdan sa kamatayon niining mga tawhana.

⁴¹ Ang matag usa nagdayeg sa pagpakabana sa Ginoo, ang tarong nga maghuhukom nga nagpadayag bisan sa labing tinago. ⁴² Nangaliyupo sila sa Ginoo alang sa hingpit nga pasaylo sa mga sala sa nangamatayng kauban. Ang isog nga si Judas nag-awhag sa ginsakpan paglikay sa maong sala sa umaabot kay nakita sa ilang mata ang nahitabo sa makasasala. ⁴³ Nanguha siyang amot sa iyang kasundalohan. Mikabat kini og 2,000 ka salapi nga gipadala niya sa Jerusalem aron ikahalad nga sakripisyo alang sa sala.

Gihimo nila ang tanan sa maayong paagi ug hustong pagdasig tungod sa pagtoo sa pagkabanhaw sa mga minatay. ⁴⁴ Kon wala pa sila motoo nga ang namatay nilang kauban mabanhaw, dan wala untay kapuslanan ug binuang ang pag-ampo alang kanila. ⁴⁵ Apan lig-on kaayo ang ilang pagtoo sa nindot nga ganti alang sa nangamatay ingon nga magtotoo. Busa, ang ilang pagpakabana balaan ug pinasobay sa pagtoo.

Mao kini ang hinungdan sa paghalad ni Judas niining sakripisyo alang sa patay aron ang mga patay mapasaylo sa ilang kasalanan.

Giilog ni Antioko ang Juda

13 ¹ Sa tuig 149 nasayran sa mga ginsakpan ni Judas nga si Antioko Eupator misulong sa Juda uban ang dili maihap nga mga tropa. ² Mikuyog kaniya si Lisis, ang iyang magtutudlo ug pangulo sa kagamhanan. Ang matag usa kanila nagmando sa usa ka grupo sa kasundalohan nga Griyego nga dunay 110,000 sa impanteriya, 5,300 sa kabalyeriya, 22 ka elepante ug mokabat sa 300 ka karwahe sa gubat nga sangkap sa hait nga hinagiban.

³ Miapil kanila si Menelao nga nangintri-ga kang Antioko uban ang daotang sugo.

• **12.38** Ang pagtoo sa mga sundalo ni Judas nagdasig nila diha nga ilang makita nga kadlong mga kauban nilang namatay sa gubat angay ra sabto nila tungod sa sala. Kaniadto, labi na sa panahon ni Josue, morag gidawat na lang sa mga magtotoo ang hustisya sa Diyos ug wala silay kahingawa sa mga igsoon nilang nakasala (Jos 7).

Karon, nabalaka ang mga kauban ni Judas:

igsoon pa ba gihapon nila kadtong mga kauban nga nakasala? Mga sakop sab sila sa katawhan sa Diyos sama nato; sa ilang pagkabanhaw, dili ba sila moambit sa kalipay uban nato sa umaabot?

Mao nga gipasiugdahan ni Judas ang pagampo alang sa mga patay. Ilang nakita ang kahiusa sa tanang sakop sa katawhan sa Diyos, buhi o patay.

Wala siya mangita sa kagawasan sa iyang nasod, hinunoo, naglaom siya nga ibalik sa katungdanan sa pagka Pangulong Pari. ⁴Apan ang Hari sa mga hari mipadilaba sa kasuko ni Antioko batok niining daotang tawo dihang gipamatud-an ni Lisisas sa hari nga si Menelao ang hinungdan sa tanang kadaot.

Busa, nagmando ang hari nga dad-on si Menelao sa Berea ug hukman sumala sa nabatasan niadtong dapita. ⁵Adunay tore didto nga moabot ang gitas-on ug 25 ka metro, puno sa nagdilaab nga abo. Gisangkapan sa instrumento nga nagtuyoktuyok sa ibabaw nga mopadailos sa nagdilaab nga abo. ⁶Ang manulis ug mga balaang butang o makabuhat ug bug-at nga krimen, dad-on sa tore, dayon itukmod sa abo. ⁷Namatay si Menelao niining paagiha nga wala gani lubnganan. ⁸Usa kini ka makataronganong silot kaniya nga nakahimog daghang kalapasan batok sa altar kansang kalayo ug abo gibalaan. Namatay usab siya sa abo.

Pag-ampo ug kalamposan sa mga Judio didto sa Modin

⁹Miabot ang hari kansang kasingkasing gilimisan sa mga daotang laraw. Andam siya sa iyang kabangis alang sa mga Judio labaw sa gihimo sa iyang amahan. ¹⁰Di-hang nasayran kini ni Judas, nagmando siya sa iyang kasundalohan pagtawag sa Diyos adlaw ug gabii aron ang Diyos nga nagtabang kanila sa ubang higayon motabang na usab karon. ¹¹Nahimutang sila sa piligro kay nawad-an sila sa ilang Balaod, sa yutang natawhan ug sa Templo. Ang Diyos dili makatugot nga ang iyang katawhan nga bag-ohay lang nakatagamtam sa kagawasan mahulog pag-usab sa kamot sa mga paganong mapanamastamason.

¹²Sa nahimo na sa tibuk katawhan ang kasuguan nga mag-ampo sa maluluy-ong Ginoo uban sa mga dangyungoy, pagpuasa ug pagpangaliya sulod sa tulo ka adlaw, si Judas nagdasig kanila ug nagsugo aron mangandam. ¹³Human niya ipatawag sa hilom ang konseho sa mga pangulo, mihukom siya nga mobiya uban sa iyang ginsakpan alang sa hugot nga pakigbisog uban sa panabang sa Diyos, sa dili pa mosulong ang kasundalohan sa hari ug ilogon ang kagamhanan sa Jerusalem.

¹⁴Gitugyan ni Judas sa magbubuhat ang hukom sa ilang buluhaton ug gidasig ang iyang ginsakpan sa bayanihong pakig-away hangtod sa kamatayon tungod ug alang sa balaod, sa Templo, sa syudad, sa yutang natawhan ug sa ilang balansayon. Mibiya siya uban sa iyang kasundalohan ug nagkampo duol sa Modin. ¹⁵Gihatag niya sa iyang ginsakpan ang singgit sa gubat: "Kadaogan sa Diyos!" Uban sa labing isog

nga mga batan-on sa iyang kasundalohan, gisulong nila sa kagabhion ang tolda sa hari ug gipatay ang mokabat sa 2,000 ka lalaki, ang labing kusgan nga elepante, ingon man ang nagsakay niini. ¹⁶Nakahimo silag kaguliyang ug kahadlok sa kampo. Mipahawa sila dalan ang hingpit nga kalamposan. ¹⁷Kining tanan nahitabo hapit na ang kabuntagan kay ang panabang sa Diyos nanalipod man kanila.

¹⁸Pagkakita sa hari sa kamapangahason sa mga Judio, naningkamot siya pag-ilog sa ilang mga kota pinaagi sa paggamit ug mga lansis. ¹⁹Gisulong niya ang Bet-zur, syudad nga lig-on nga gipanalipdan sa mga Judio. Giatangi kini, apan gipasibog siya ug gibuntog. ²⁰Gihatagan ni Judas ang nanalipod sa syudad sa tanan nilang gikinahanglan.

²¹Si Rodoco, usa sa mga sakop ni Judas naghatag ug mga sikretong kasayoran sa ilang kaaway. Busa, gipangita siya, gidakop ug gipatay. ²²Ang hari miusab pagpakigtugbo sa nanalipod sa Bet-zur, aron makigsabutsabot alang sa kalinaw ug unya, mibiya. ²³Gisulong niya ang tropa ni Judas, apan gibuntog siya. Pagkahibalo niya nga si Felipe mialsa batok kaniya, nasubo siya pag-ayo. Si Felipe ang iyang gibilin sa Antioquia nga pangulo sa kagamhanan. Busa, nakigsabutsabot siya sa mga Judio ug nanaad nga iyang tumanon ang ilang makataronganong gipangayo. Nakiguli siya, naghalad ug sakripisyo, nagpasidungog sa Templo ug nagpakita sa iyang kamanggihatagan alang sa Balaang Dapit.

²⁴Mibiya ang hari nga nagpahibalo kang Macabeo nga gituldo niya si Hegemonides isip gobernador sa Tolomaida hangntod sa yuta sa Genar. ²⁵Pag-abot niya sa Tolomaida iyang hikaplapan ang mga lumolupyo didto nga masuk-anon kaayo bahin sa kasabotan. Hilabihan ang ilang kapungot nga gusto nilang dili hatagan ug bili ang mga kondisyon. ²⁶Apan miadto si Lisisas sa maghuhukom aron kapanalipdan ug gikasabotan. Gidani sila, gialam-alaman, ug nakuha ang maayong kabubut-on sa wala pa siya mobiya paingon sa Antioquia. Mao kini ang nahitabo sa pagsulong ug pagsi-bog sa hari.

14 ¹Paglabay sa tulo ka tuig, si Judas ug ang iyang ginsakpan gipahibalo nga si Demetrio, ang anak ni Seleuco, midunggo sa Tripoli uban ang dakong pundok sa sakayan ug gamhanang kasundalohan. ²Nailog niya ang gingharian ug gipatay si Antioko ingon man ang iyang magtutudlo nga si Lisisas.

³Ang tawong inganlag Alcimo nga nahimong Labawng Pari kaniadto, apan gipakaulawan sa panahon sa gabubot, naka-amgo nga wala na siyang purohan nga ma-

balik sa pag-alagad sa balaang altar. ⁴ Busa, miadto siya kang hari Demetrio sa tuig 151 ug mitanyag kaniya og bulawang purongpurong, palmera ug pipila ka sanga sa olibo gikan sa Templo. Niadtong adlawa wala siya mangayo bisag unsa. ⁵ Apan nakakita siyag tukma nga higayon alang sa mga daotang laraw dihang gitawag siya sa usa ka tigom uban sa konseho sa hari. Pag-pangutana kaniya kon unsa ang tukmang paagi ug panahon aron ikasabutsabot ang mga Judio, mitubag siya: ⁶ "Adunay pundok diha nga gitawag og Asideo ug gipangulohan ni Judas Macabeo nga nagpadayon sa kagubot ug pangalsa. Sila ang nakapakgang sa paglambo sa kalinaw ug kahusay sa nasod. ⁷ Tungod kanila nawad-an ako sa dignidad gikan pa sa akong kagikanan, ang katungdanan sa pagka-Labawng Pari. ⁸ Ania ako karon dinhi alang sa kaayohan sa hari labaw sa tanan, ingon man sa akong katagilungsod kay ang naghingapin nga paglaban nianang pundoka nagbanlod sa atong katawhan sa dakong kalisdanan.

⁹ Nasayod ka ining tanan, O Hari. Tanawa ang among nasod ug katawhan nga napiit na pag-ayo sa imong kaayo alang sa tanan. ¹⁰ Samtang buhi pa si Judas walay kahimoon nga makabaton og kalinaw ang nasod."

¹¹ Dihang nakapamulong na si Alcimo niini, ang mga higala sa hari nga naghupot og kaligtogot kang Judas, mipadilaab sa kasuko ni Demetrio batok niini. ¹² Gipili dayon sa hari si Nicanor nga magmando sa pundok sa mga elepante ug gitudlo nga gobernador militar sa Juda, ¹³ uban sa mando nga patyon si Judas, bungkagon ang iyang ginsakpan ug ipabalik si Alcimo nga pari sa gamhanang Templo.

¹⁴ Ang mga pagano nga miikyas kaniadto sa Juda tungod sa kahadlok kang Judas nagpakita sa ilang kadaghan kang Nicanor na pagtoo nga ang katalagman ug kapildihan sa mga Judio ilang kadaogan.

Ang kasabotan sa kalinaw tali ni Nicanor ug ni Judas

¹⁵ Pagkasayod sa ginsakpan ni Judas nga umaabot si Nicanor ug nga may laraw sa pag-ilog nga himoon ang mga pagano, nagbulibod silag abo sa ulo. Nangaliyupo sila sa Diyos nga nagtukod sa iyang katawhan sa kahanngoran ug sa tanang higayon nanalipod kanila ginamit ang talagsaon kaayong mga timailhan. ¹⁶ Sa mando sa ilang pangulo misugod silag martsa gawas sa ilang kampo ug gisugdan ang gubat duol sa Desan. ¹⁷ Si Simon, ang igsoon ni Judas, miatangi kang Nicanor, apan ang iyang ginsakpan gipildi sa mga kaaway sa ilang kalit nga pagdasdas, dyotay ra ang nahimo nga kadaot.

¹⁸ Hinunoo, tungod sa nadunggan ni Nicanor bahin sa kaisog ni Judas ug sa iyang ginsakpan: giunsa nila pagpakig-away alang sa yutang natawhan, nahadlok siya pagsulbad sa maong kahimtang sa du-goong paagi. ¹⁹ Busa, iyang gipadala si Posidonio, si Teodoro ug si Matatias aron makigsabot alang sa kalinaw. ²⁰ Human sa kuting pagtimbangtimbang sa mga kondisyon gipahibalo niya ang iyang mga tropa. Halos silang tanan miuyon niini ug gidawat ang kasabotan alang sa kalinaw.

²¹ Gitakda nila ang petsa kon kanus-a ang mga pangulo magtagbo. Usa ka karwahe gikan sa matag pundok miabant. Giandam nila ang mga lingkoranan alang sa mga pinasidunggan. ²² Si Judas nagpahimutang og mga sundalo sa importanting mga dapit bisan unyang may moluib sa ilang kaaway. Apan maayo kaayo ang nahitabo sa ilang tigom.

²³ Si Nicanor migahin og igong panahon sa Jerusalem nga walay daotang gihimo. Gipapahawa pa gani niya ang iyang ginsakpan nga nag-alirong kaniya. ²⁴ Diha kanunay si Judas uban kaniya kay taas ang iyang pagtan-aw sa naulahi. ²⁵ Gitambagan niya si Judas nga magminyo aron makabaton og mga anak. Busa, nagminyo si Judas ug nakapahimulos sa kinabuhing malinawon.

²⁶ Pagkakita ni Alcimo sa maayong pag-sinabtanay tali sa duha, nagkuha siyag kopya sa pinirmahang kasabotan ug miadto kang Demetrio. Gisumbong niya si Nicanor nga nakabuhat og supak sa kaayohan sa nasod sa iyang pagtudlo kang Judas, ang kaaway sa gingharian, nga iyang ministro.

²⁷ Napungot pag-ayo ang hari ug natan-dog sa mga pasangil nga bakak sa tawong daotan. Gisulatan niya si Nicanor ug gisul-tihan sa iyang kapungot mahitungod sa kasabotan ug gimandoan nga gaposon si Macabeo ug ipadala dayon kaniya sa Antioquia.

²⁸ Natingala si Nicanor pagkasayod nga gisugo siya pagbugto sa kasabotan kang Judas nga wala gayoy nahimo nga kasayapanan. ²⁹ Apan dili siya makasupak sa hari busa, nangita siyag higayon nga matuman kini pinaagi sa lansis.

³⁰ Si Judas nakamatikod sa kausaban sa tinagdan niya kang Nicanor, masormal ug ngil-ad na kini kaayog taras sa kasagaran nilang panagtigom. Nasabtan niya nga dili maayo ang sangpotanan niini. Gisugdan niya pagpundok ang pipila sa iyang mga sakop, apan wala kini ipahibalo kang Nicanor. ³¹ Pagkamatngon sa naulahi nga miikyas si Judas, apan wala magbudhi, miadto siya sa Templo samtang naghalad ang mga pari sa seremonyas ug iyang gisu-

go sila pagtahan kang Judas kaniya. ³²Na-numpa ang mga pari nga wala sila masayod kon asa si Judas makaplagan. ³³Unya, gituyhad niya ang kamot sa santwaryo ug nanumpa: “Kon dili ninyo itahan si Judas nga ginapos, patagon ko kining dapita nga gihalad sa Diyos, gun-obon ko kining altar ug dinhi mismo akong tukoron ang nindot nga templo alang kang Dionisio.” ³⁴Human mamulong niini, mitalikod siya.

Miisa ang mga pari sa ilang kamot ngadto sa langit ug nangaliyupo sa Diyos kansang panalipod walay puas sa among nasod ug nagkanayon: ³⁵“O Ginoo sa ti-buok kalibotan, bisag wala ka mangina-hanglan sa bisag unsa, nakapahimuot ka-nimo nga ibutang kining Templo sa among taliwala nga imong puluy-anan.” ³⁶Karon ipabilin ang walay kataposang kaputli ni-ning balaya nga bag-ohay lang nga nahinlo.”

³⁷Si Razis, usa sa mga pangulo sa Jeru-salem gisumbong kang Nicanor nga ta-wong mahigugmaon sa yutang natawhan, inila nga “amahan sa mga Judio” tungod sa kaayo. ³⁸Sa wala pa ang kagubot gi-sumbong siya nga lubos ang iyang Judaismo. Sa hilabihang kadasig gihatag niya ang kaugalingon aron pagpanalipod sa Judaismo.

³⁹Nan karon naninguha si Nicanor pag-padayag sa iyang kaligutligot sa mga Judio busa, nagsugo siya og kapin sa 500 ka sundalo aron dakpon si Razis ug bilangg-on. ⁴⁰Nagtoo siya nga sa pagpabilanggo ni Razis kahatagan niya og dakong kadaot ang mga Judio.

⁴¹Sa hapit na mailog ang tore ug gipugos nila pagbukas ang ganghaan, si Razis nga gilibotan na pag-ayo ngadunggab sa iyang tiyan sa kaugalingong hinagiban.

⁴²Gipalabi niya nga mamatayng isog kay sa mahulog sa kamot sa mga langyaw ug mag-antos sa ilang pagbugalbugal nga dili angayan sa dungganan niyang pagkatawo.

⁴³Apan bisag gitaroyan na siya sa hinagiban, wala siya mamatay. Pagkakita niya sa mga tropa nga nagdasmag sa iyang ganghaan, gitigom niya ang tanan niyang kusog aron makasaka sa kinatas-ang bahin sa tore diin isog siyang milukso sa pundok sa mga sundalo. ⁴⁴Apan dali kaayong milikay ang mga sundalo. Didto siya mahulog sa dakong hawan.

⁴⁵Samtang buhi pa siya ug nagdilaab sa kaisog, mitindog siya nga nagbuhagay pa ang dugo sa iyang samad ug midagan tadlas sa kasundalohan. ⁴⁶Mibarog siya sa tip tip nga pangpang. Unya, bisag hapit na

mahurot ang dugo, gisapupo niya ang iyang tinai ug gilabay sa pundok sa katawhan, samtang nagtawag siya sa ngalan sa Ginoo sa kinabuhi ug espiritu aron paghatag kaniya pagbalik sa kinabuhi sa umaabot nga adlaw, nabugtoan siya sa ginhawa.

Kadaogan alang kang Judas ug kamatayon ni Nicanor

15¹ Gipahibalo si Nicanor nga ang mga sakop ni Judas ana ra sa kanait nga kabalangayan sa Samaria. Hinunoo, nangandam siya sa walay sipyat nga pagsulong sa Adlaw sa Pahulay. ²Ang mga Judio nga napugos pagkuoyog, nagkanayon: “Ayaw sila laglaga sa kapintas ug kabangis, hinunoo, ipakita ang imong pagtahod sa Adlaw sa Pahulay kay ang Diyos nag-tan-aw sa tanan nga nagpasidungog niining adlaw ug gipabalaan kini.” ³Apan ang labing maot nga tawo nangutana kon duna ba gyoy hari sa langit nga nagsugo nga balaanon ang Adlaw sa Pahulay. ⁴Mitubag sila: “Ang buhing Diyos mismo, ang langit-nong hari nagsugo kanamo pagsaulog sa ikapito ka adlaw.”

⁵“Busa ako, nga nagmando dinhi sa yuta nagsugo kaninyo pagkuha sa inyong armas ug pagtuman sa gisugo sa hari.” Apan wala siya magmalamposon sa daotang laraw.

⁶Naniguro si Nicanor sa iyang kadaogan ug nagplano pagtukod og bantayog diin ibutang ang patayng lawas ni Judas ug sa iyang ginsakpan. ⁷Apan si Macabeo sa iyang bahin mitugyan sa dakong pagsalig sa panabang sa Diyos. ⁸Gidasig niya ang iyang ginsakpan nga dili mahadlok sa pagsulong sa pagano; nga dili nila kalimtan ang daghang higayon kanus-a ang Diyos miuban ug mitabang kanila ug nga mosalig sila sa Diyos nga mohatag kanila sa kadaogan hangtod karon. ⁹Gidasig niya ang ilang espiritu sa mga pulong sa Balaod ug sa mga propeta; nagpahinumdom siya sa miagi nilang kadaogan. ¹⁰Iya kining gitapos pinaagi sa pagpakita sa kadaotan sa mga pagano ug giunsa nila paglapas ang ilang gipanumpa.

¹¹Busa, ang iyang gihatag dili taming o hait nga hinagiban kon dili, ang pasalig nga nagsukad sa dunggamong mga pulong. Unya, gipuno sila sa kalipay pinaagi sa pagsugilon sa iyang nakita sa damgo.

• ¹²Nakita niya si Onias ang kanhing Labawng Pari nga matinahoron ug maayong tawo, mapaubsanon sa iyang gawi, inila nga mamumulong, sumbanan sa bata-

• **15.12** Naamgohan sa mga magtotoo ang kahiusa sa mga buhi ug sa mga patay nga mga sakop sa katawhan sa Diyos. Gipakita dinhi

nga ang mga tawo sa kaniadto nangamuyo alang sa ilang mga patay: Si Jeremias, ang nangaging mga propeta sa milabayng mga

san nga walay ikasaway sukad pa sa pagkabata. Dinupa ang mga buktion, si Onias nag-ampo alang sa tibuok katilingban nga Judio. ¹³ Unya, nagpakita ang dungganon ug ubanong tawo nga nag-ampo sa maong paagi nga nagbaton sa kahalangdon ug kaharianon. ¹⁴ Si Onias, ang Labawng Pari, nagkanayon kang Judas: “Kini siya ang nahigugma sa imong kaigsoonan. Walay hunong ang iyang pagpangaliyupo alang sa katawhang Judio ug syudad nga balaan. Siya si Jeremias ang propeta sa Diyos.” ¹⁵ Si Jeremias mituyhad sa iyang tuong kamot ug gitulon kang Judas ang espada nga bulawan nga nagkanayon: ¹⁶ “Dawata kining espada nga gasa gikan sa Diyos, ang molaglag sa imong mga kaaway.”

¹⁷ Dinasig sa nindot nga mga pulong ni Judas nga nakapaaghat sa tarong nga katawhan ug nakapalig-on sa mga batan-on, nakahukom sila nga dili na magbutang og kampo pagpanalipod kanila. Hinuon, mi-hukom sila pagdasdas uban ang kaisog ug sila ang mouna pagsulong aron matapos na kining butanga pinaagi sa isog nga pagpakigtakos alang sa Balaang syudad, ang Jerusalem, sa ilang tinooan ug sa Templo nga anaa karon sa piligro. ¹⁸ Ilang nahuna-hunaan nga labaw kini ka bililhon kay sa ilang kapikas, kabataan ug kahigalaan, kay nahadlok sila labaw sa tanan nga nakuha ang Templo nga gihalad sa Diyos. ¹⁹ Bahin sa mga nagpuyo sa syudad, hilabihan ang ilang kahigwaos kay nahingawa sila sa gubat nga hapit na magsugod sa kampo.

²⁰ Matag usa nagbuhat sa dili malikayan nga sangpotanan samtang misulong ang mga kaaway. Ang mga tropa gipahimutang na sa usa ka dapit, ang mga elepante didto sa maayong nahimutangan alang sa pagpakig-away ug ang kabalyeriya sa isigkakilid. ²¹ Nakita kining tanan ni Macabeo, ang gidaghanon sa ilang kaaway ug ang mga bangis nga elepante. Iyang gituyhad ang mga buktion sa langit ug nangaliyupo sa Ginoo nga naghimog kahibulongang mga butang. Nasayod siya nga ang Diyos mopadaog sa angayan niini ug wala sila mag-salig sa mga hinagiban kon dili, sa kabu-but-on sa Diyos. ²² Busa, si Judas nagkanayon sa iyang pag-ampo: “O Ginoo nagpadala ka sa imong anghel sa panahon ni Ezekias, ang hari sa Juda ug gilaglag ang 185,000 ka sundalo sa tropa ni Senakerib. ²³ Karon, O Ginoo sa langit, ipadala usab

kanamo ang imong anghel aron ang among kaaway limisan sa tumang kahadlok ug kalisang. ²⁴ Ipakita ang imong gahom ug ihampak ang imong buktion sa mga nagbugalbugal kanimo ug sa mianhi aron paglaglag sa imong balaang katawhan.” Dinhi, iyang gitapos ang pag-ampo.

²⁵ Niadtong tungora si Nicanor ug ang iyang kasundalohan miabanti na taliwala sa tunog sa mga trompeta ug singgit sa gubat. ²⁶ Sa kabahin ni Judas, mipaingon sila sa gubat uban sa pangaliyupo ug pag-ampo. ²⁷ Samtang nakig-away ang ilang mga kamot (sulod sa ilang kasingkasing nag-ampo sila sa Diyos). Kay gilig-on man sila pinaagi sa dayag nga pagka-anaa nila sa Diyos, nakapatay silag dili mokubos sa 35,000 sa mga kaaway.

²⁸ Human sa gubat mibalik sila nga mapipayon. Ilang nakita si Nicanor nga nagbuy-od sa yuta nga patay na, apan sangkap gihapon sa hinagiban. ²⁹ Ilang gidayeg ang Diyos sa ilang lumad nga pinulongan uban sa kusog nga singgit ug hugyaw. ³⁰ Si Judas nga naghalad sa kaugalingon alang sa kaayohan sa katagilungsod ug wala gyod magduhaduha sa pagmahal kanila, nagmando nga putlon ang ulo ni Nicanor ug mga buktion hangtod sa abagahan ug dad-on sa Jerusalem. ³¹ Didto iyang gitawag ang mga pari ug lungsonan. Mitindog siya atubangan sa altar ug gisugo sila pag-apas sa atua sa kota. ³² Gipakita niya ang ulo sa tawong walay kapuslanan, si Nicanor, ug ang iyang mga buktion nga gibakyaw sa balay sa Diyos. ³³ Nagmando siya nga abison ang dila ni Nicanor ug gagmaygagmayon paghiwa aron ihatag sa mga langyaw ug ang iyang kamot ibitay atubangan sa santwaryo isip silot sa kagarboso. ³⁴ Unya ilang guisangyaw sa kalangitan, “Bulahan siya nga wala niya panamastamasi ang Iyang Balaang Puluy-anan.”

³⁵ Sa kataposan, si Judas nagmando nga ang ulo ni Nicanor ibitay sa kota isip timailhan sa Diyosnong panabang. ³⁶ Pinaagi sa panagsabot sa kadaghanan, gikauyonan nga sa ikanapulo ka bulan nga ginginganlag Adar, sa Arameo ang bisperas sa adlaw ni Mardoqueo, saulogon kini iisip adlaw sa pangiliin.

Ang panapos sa tagsulat

³⁷ Mao kini ang panghitabo sa panahon ni Nicanor. Sukad niadtong mga adlaw,

siglo lakip na si Onias, ang pangulong Pari nga gibuno sa milabayng pipila ka tuig. Karon nasayran sa mga magtotoo nga duna diay kalabotan nila ang mga patay sama sa kalabotan sa managsoon ining kinabuha.

Natapos sa kalamposan ang ulahing mga basahan sa kasaysayan sa Biblia. Nakita sa mga Judio ang pagkalupig sa kusog sa kadao-

tang tawhanon sa patay na nga Nicanor. Apan dili na hatagan sa Diyos og kalamposan ang iyang lungsod hangtod sa pag-abot ni Jesus.

Nagpakatawo si Jesus sa lungsod nga ulipon, apan sa pagpanudlo niya sa Gingharian sa Diyos, mainampingon siyang milain sa mga lungsonan nga nagtoo nga maangkon kining Gingharian sa usa ka armadong pakigbisog.

ang syudad nagpabilin ubos sa gahom sa mga Hebreo, ug dinhi akong gitapos ang akong pagsugilon kaninyo. ³⁸ Kon ang sugilanon maayo ug talagsaon ang pagkahan-ay kana ang akong gitinguha. Apan kon ugaling kasarangan lang ug walay lami, mao ra pod ang akong nakab-ot.

³⁹ Ang kalipay sa magbabasa magdependi kon giunsa paghan-ay ang panghitabo sama sa tawo nga moinom. Dili maayo nga imnon ang lunlon bino ug tubig ba hinuon, pero kon sagulsagolon ang bino og tubig, lamian ug makapagana. Kini ang katapusan kong pulong.

(BLANK PAGE 586)